

Kapellen, kruisen en andere uitingen van volksvroomheid in de gemeente Nederweert

door
Huub Janssen

zo'n gesprek komt meer naar voren, dan alleen maar het uiterlijk van het kruis, de kapel of muurnis.²⁾

De oorsprong van de veldkruisen gaat terug naar het grijze verleden en de weinigen, die zich met de bestudering ervan hebben bezig gehouden, zijn het lang niet met elkaar eens. Zo meent Ad Welters in een publicatie van 1929 dat vóór de komst der Romeinen onze heidense voorouders, zowel de Kelten als de Germanen, een bijzondere verering hadden voor kruiswegen of

INLEIDING

"Er staat een kruis langs de weg, die door het Limburgse landschap voert. Soms is de geschiedenis ervan tot in details bekend gebleven. In andere gevallen kunnen we er alleen naar gissen. Maar zoveel is zeker, de kruisen langs de wegen zijn verweven met het wel en wee van Limburgse mensen, zoals ze vergroeid lijken met het landschap...."

Aldus de eerste alinea, die Dr. Egellie schrijft in het voorwoord bij een enkele jaren geleden uitgegeven kalender.¹⁾

Een dergelijk voorwoord past wonderwel bij een beschrijving van kapellen en kruisen in de gemeente Nederweert. Van slechts enkele zijn alle details bekend; van een aantal kent men alleen maar oppervlakkige gegevens, terwijl, helaas, in de laatste jaren een groot aantal is verdwenen, ten prooi gevallen aan ruilverkaveling, dorpsvernieuwing of gewoon aan geldgebrek om het noodzakelijke onderhoud te kunnen bekostigen.

Daarom dringt de tijd om wat er nog aanwezig is grondig te beschrijven en de herinnering aan wat verdween, vast te leggen. Dat is de bedoeling van deze inventarisatie. Ongetwijfeld is ze niet volledig en vol hiaten. Laat het een aanzet zijn tot volledigheid, die wellicht nooit zal worden bereikt.

Voor U ligt het resultaat van veel speurwerk in archieven en oude boeken, maar vooral van tientallen gesprekken, gevoerd met mensen, die reeds jaren lang hun heiligdom met veel liefde hebben verzorgd; en uit

Kruis uit 1785 op het oude kerkhof van Nederweert, zonder verder opschrift. Veel kennis is verloren gegaan....

driesprongen, waar haarden van bijgeloof en afgodendienst ontstonden. Bij de kerstening van deze streken sinds de tijd van St. Servaas zou men deze heidense altaren geleidelijk aan vervangen hebben door wegkruisen.

Dr. Egelie, hedendaags kenner bij uitstek, is het hier niet mee eens; nergens kan Welters zijn bronnen noemen en over het geloofsleven van de bewoners in de huidige provincie Limburg tot ongeveer het jaar 1200 weten we niets.³⁾ Maar het zou in dit artikel te ver voeren hierop in te gaan. Uit onderzoekingen in Duitsland kwam vast te staan, dat de eerste kruisen daar zijn opgericht tussen de dertiende en zestiende eeuw.

Uit oude archiefstukken blijkt dat Nederweert in vroegere eeuwen ook zijn kruisen en kapellen heeft gehad.⁴⁾ Op kadasterkaarten uit de vorige eeuw staan meerdere kruisen aangegeven. Oude benamingen van straten wijzen eveneens in die richting: denk b.v. aan de Kruisstraat en Aan 't Kruis.

WAAROM STAAT DAT KRUIS DAAR ?

Aldus de titel van Hoofdstuk VI van het reeds eerder aangehaalde boek van Dr. Egelie. In feite zijn op deze vraag drie antwoorden mogelijk. Allereerst kan men met deze vraag bedoelen wat de reden was, waarom het kruis geplaatst werd. Vervolgens kan de vraag ook betrekking hebben op de plaats, waar het kruis staat. En tenslotte kan de vraag naar het waarom een vraag zijn naar de achtergronden van waaruit mensen om een bepaalde reden op die bepaalde plaats een kruis hebben opgericht.

Gaan we uit van de reden van plaatsing van een kruis dan komt Egelie tot de volgende driedeling:

Rechtskruis: tot deze groep behoren de kruisen, die met het kerkelijk en burgerlijk rechtswezen te maken hebben, bv. grenskruisen.

Memoriekruis: een kruis geplaatst om een droeve of blijde herinnering vast te leggen. Het kruis aan Brug Vijftien of aan de Wessemerdijk kunnen we een memoriekruis noemen.

Vroomheidskruis: een kruis dat werd opgericht als gelovige en soms zelfs als bijgelovige uiting van de vereering van het kruis. Tot deze groep worden ook de devotiekruisen gerekend, die zijn opgericht zonder dat daar een speciale aanleiding toe was, maar enkel en alleen als "zuivere uiting van het Katholieke geloof, uit eerbied voor het teken van ons geloof bij uitstek".

De kruisen en kapellen, welke nu nog in onze gemeente voorkomen, zijn van vrij recente datum. Zij tonen aan dat de vroegere volksvroomheid nog niet uit onze volksaard is verdwenen en bovendien zijn er tekenen, die erop wijzen, dat deze devotie begint terug te komen. In ieder geval is het zaak, datgene wat is overgebleven en wat onze voorouders vaak met grote financiële offers hebben opgericht met grote zorg te koesteren, want

behalve een teken van devotie is het ook een element, dat aan het landschap een grote meerwaarde geeft.

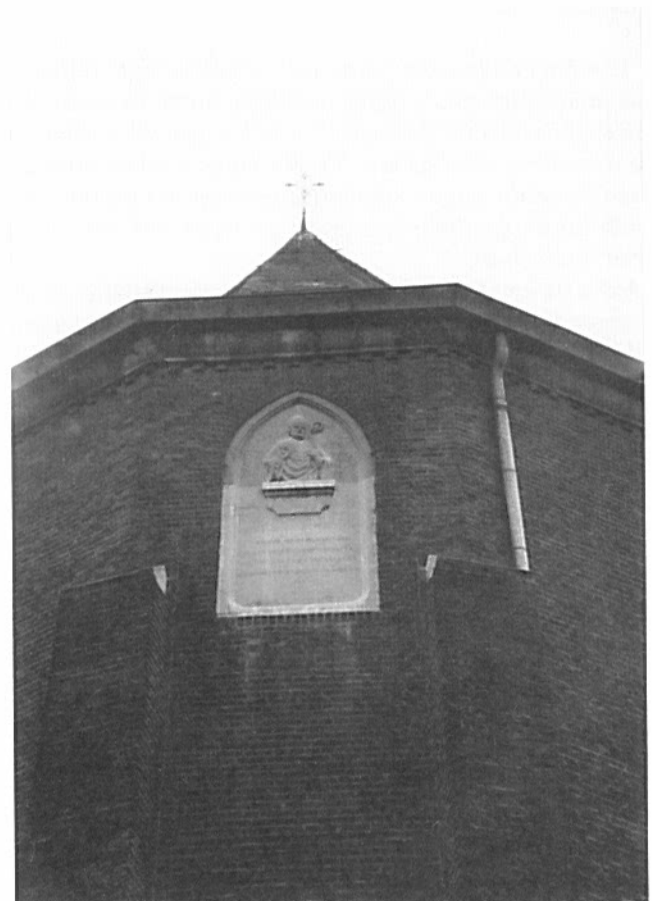
Op onze tocht door de gemeente zullen we gaan van parochie naar parochie. Centraal in ons opstel zal staan de vraag: waarom staat dat kruis of die kapel juist daar? Hopelijk lukt het ons op deze vraag voor wat de Nederweertse kapellen en kruisen betreft een afdoend antwoord te geven.

PAROCHIE H. LAMBERTUS NEDERWEERT

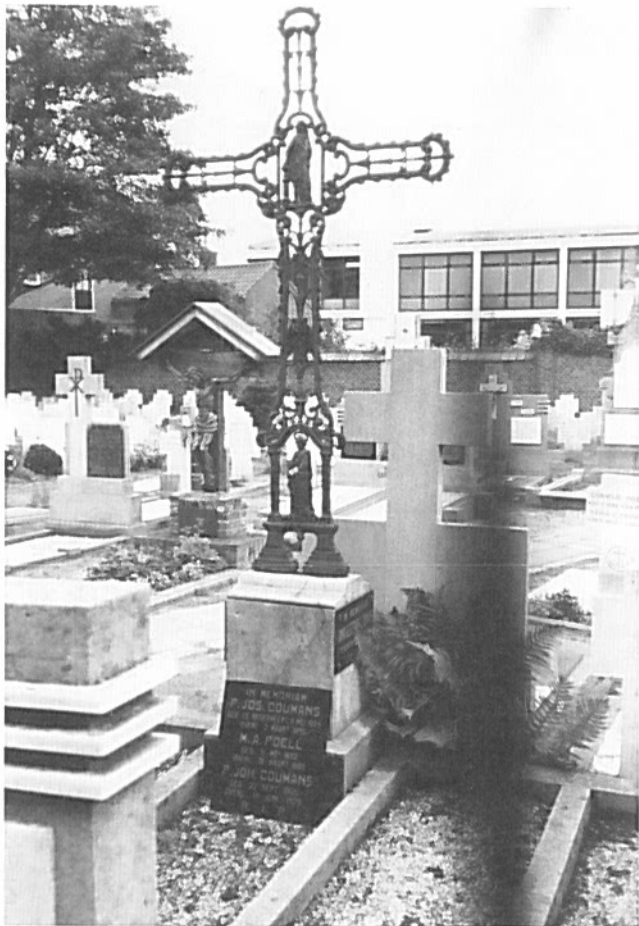
Het kerkhof

Hoeveel duizenden mensen zouden in de loop der eeuwen in de schaduw van de machtige St. Lambertustoren zijn begraven? Via de kerkelijke begraafregisters zou daar bij benadering wel achter te komen zijn, maar voor ons doel heeft dat geen zin, aangezien vele graven en grafstenen in de loop der jaren zijn verdwenen.⁵⁾ Het oudste kruis op het kerkhof dateert uit 1692 maar daarnaast zijn er nog veel grafmonumenten uit de vorige eeuw.⁶⁾

De gietijzeren graftekens van het kerkhof zijn door Dr. Egelie geïnventariseerd.⁷⁾ Als bijzonderheid vermeldt hij een kruis uit 1888, het oudste in zijn soort in heel Limburg. De wetenschappelijke omschrijving van dit kruis luidt als volgt: "Doorbroken, open kruis. De voet nisvormig vergroot, aan weerszijden een gecannuleerde pilaster, waarop een boog rust. In de nis de figuur

Parochie van de H. Lambertus.

Gietijzeren grafkruis, het oudste in zijn soort.

van de apostel Petrus, staande op een klein verhoog, gekleed in tuniek en mantel. Met de linkerhand houdt hij voor het lichaam een geopend boek vast, in de rechterhand een sleutel. Rond het hoofd een aureool.

De schacht met ornament van plantaardige voluten, gevleugelde zandloper, tegen de buitenzijden elk een afhangende streng knoppen of vruchten. Nisvormig vergroot centrum met figuur van de H. Barbara, gekleed in tuniek en mantel, met gesp rond de hals gesloten. In de hand van de gebogen linkerarm een palmtak. De hand van de gestrekte rechterarm rust op de kanten van een toren. In de bovenbouw daarvan drie langwerpige vensters, in de benedenbouw eveneens drie vensters en een deur. Balken onderling identiek, naar het einde vergroot en C-vormig afgesloten. Aan de buitenzijde bezet met knoppen. De benedenhoeken elk met een gevleugeld engelenkopje".⁸⁾

Het kruis is afkomstig uit de gieterij Nestor Martin te Hoei (B). Ieder ornament heeft een bepaalde symbolische betekenis. Een soortgelijk kruis, maar dan van latere datum, bevindt zich in het Weerter Bos.⁹⁾

Op het kerkhof bevindt zich bovendien een kapel, gebouwd door J.H.G. Kerbosch, die in Nederweert pastoor was van 1892 tot 1903. In die periode werden van overheidswege strengere maatregelen geëist bij het begraven der doden. De kapel kon dienst doen als lijkenhuisje.

Op siertegels is de volgende spreuk aangebracht :

De kerkhofkapel.

Rust zacht, dooden, dierbre vrenden
In de schaduw van het kruis.
Eens zullen wij ze wedervinden
In ons aller vaderhuis.

De beelden van de calvariegroep in de kapel werden volgens de onderschriften geschonken door Jacoba Jansen en Jac. Wouters. De zijwanden zijn versierd met tegels, waarop de namen van veel parochianen voorkomen, die zich aldus een bijna zekere weg naar de hemel kochten...

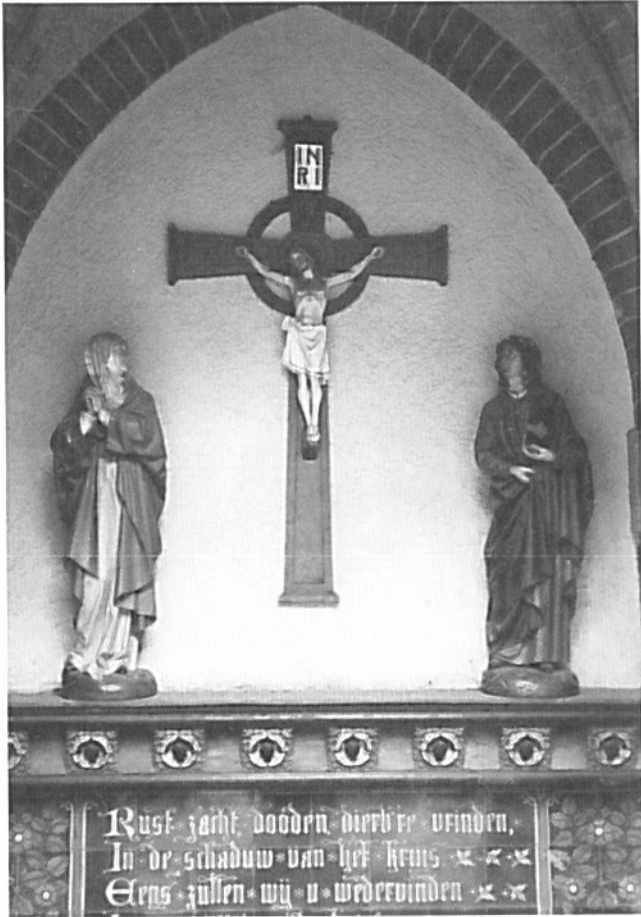
Kapel van O.L. Vrouw van Altijddurende Bijstand

Een der mooiste kapellen, die Nederweert vroeger heeft gekend, was de kapel aan de vroegere Hoge Weg, nu Burg. Vullersstraat. Weining is bekend van de ontstaansgeschiedenis, des te meer echter over de afbraak.

Een oude aantekening vermeldt : "Daer sijn drij linde-boomen geplamt op den Moesmanstraet in eenen driehoek aan het Cruys", waarvoor het kapelletje stond in 1807.¹⁰⁾ Dat zou dus betekenen dat er eerst een kapel heeft gestaan, toen een kruis en daarna weer een kapelletje, dat in 1883 werd vernieuwd en gewijd door pastoor Sevriens.

Dat laatste valt af te leiden uit het chronogram, dat boven de ingang van het kapelletje stond : Marlae De perpetVo aVXILIo eXtensa ConseCror.

De vertaling ervan luidt : "Nu ik uitgebreid ben (ver-

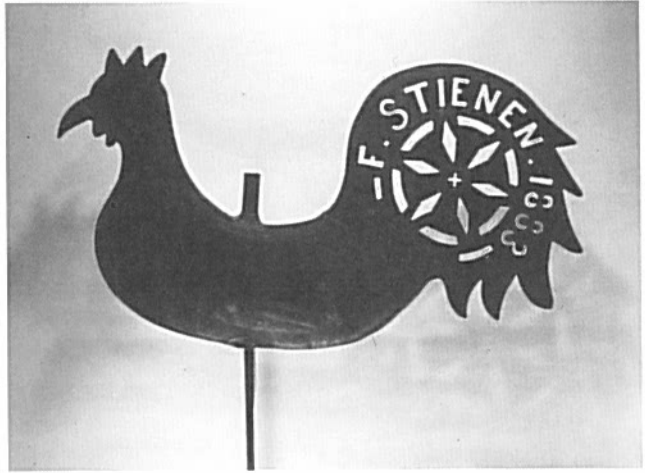

Rust zacht...

groot), word ik toegewijd aan Maria van Altijddurende Bijstand". De Romeinse letters samen geven het jaartal 1883 aan, hetgeen overeenkomt met de gegevens, gegraveerd in de torenhaan gemaakt door koperslager Frans Stienen in 1883. In 1965 werd de kapel gesloopt; ze zou een sta-in-de-

Straatjeskapel.

... met het jaartal (1883).

weg voor het verkeer zijn. Biezenaar schreef : "De treuressen bleven gespaard en rouwen nu nog over het verlies van de markante kapel".¹¹⁾

Op 13 februari 1959 werd reeds een vergadering over de afbraak van de kapel gehouden door burgemeester en wethouders, waaraan namens de buurt werd deelgenomen door J. de Kan. Deze had een en ander met pastoor Kessels besproken en zowel het kerkbestuur als het bisdom hadden geen bezwaar tegen afbraak, als er tenminste iets voor in de plaats kwam. De heer de Kan opperde het idee een kapelletje te bouwen bij de oprit van het Engels Kerkhof. De huidige kapel was uit verkeersoogpunt ongewenst. Architectonisch zou ze ook maar weinig waarde hebben. Herstel is dringend nodig en brengt hoge kosten met zich mee. Volgens de voorzitter (burgemeester Spiertz) zou het kapelletje niet in de weg staan voor het verkeer, als de omgeving volgens plan was opgeknapt. Niettemin kan hij het eens zijn met de heer de Kan en op de vergadering wordt dan ook besloten de kapel te slopen, maar elders moet dan iets anders worden gebouwd.¹²⁾

In de raadsvergadering van februari 1964 komt de afbraak van de kapel opnieuw ter sprake. Raadslid van Nieuwenhoven vindt dat er iets in de plaats moet komen voor de kapellen, welke uit het dorpsbeeld verdwijnen. In dit verband merkt de voorzitter op dat de aankoop van de kapel is geschied, nadat het kerkbestuur de gemeente had verzocht medewerking te verlenen om de kapel, die niet meer wordt gebruikt, af te breken. "De gemeente breekt geen kapellen af, doch is wel bereid, hieraan medewerking te verlenen, als dat wordt gevraagd", aldus de voorzitter.¹³⁾

MUURNISSEN

In tegenstelling tot de situatie bij onze zuiderburen, die zoals in Brugge, maar ook in vele andere steden en dorpen, hun gevels huis aan huis hebben versierd met fraaie muurnissen ter ere van alle mogelijke heiligen, komt in ons land deze uitbundigheid veel minder voor. Dat is ook in Nederweert het geval. Slechts in enkele gevels zijn heiligenbeeldjes aangebracht en meestal is het waarom van deze privédevotie nauwelijks meer na te gaan. Wel had de stichter ervan een bijzondere devotie tot deze heilige.

In de gevel van het oude pand Brinkmans, waar nu de AMRO-bank is gevestigd, bevindt zich een nis met daarin een beeldje van O.L. Vrouw van Fatima en de kinderen aan wie zij verscheen. Er onder staat te lezen "Huize Fatima". Het beeldje is hier geplaatst toen het oude pand van Janke Bongers werd afgebroken en de gevel aan de Lindanusstraat kwam te liggen. Mevr. Brinkmans-Schroé was een vurige vereerder van O.L. Vrouw van Fatima.

Pand Brinkmans.

Liskesweg 5.

Toen het huis Liskesweg 5 vlak bij de kapel van het Schoor werd gebouwd door de familie Truyen, werd eveneens een muurnis met een mariabeeldje aangebracht. Bij de verkoop kwam het beeldje bij een der familieleden op de schouw terecht, maar de huidige eigenaar vond zo'n lege nis maar niets en plaatste er een nieuw beeldje in.

Op de hoek van de Pastoor van der Steenstraat, de straat, genoemd naar de man die Nederweert zo dapper verdedigd heeft tegen het ketterse protestantisme, dat door de gravin van Weert hier zou worden verspreid, bevindt zich een beeldje van O.L. Vrouw, Hulp der Christenen. In de jaren vijftig werd het huis gebouwd door Jos Sieben en door zijn opleiding bij de paters Salesianen en door contacten met een neef, Mgr. Lehaen, besloot hij een beeldje, door zijn eerwaarde neef meegebracht uit Rome, in de gevel te plaatsen.

De stichter van de congregatie der Salesianen, Don Bosco, had een speciale verering voor O.L. Vrouw, Hulp der Christenen en deze verering is door deze congregatie overgenomen. Het beeldje is een copie van het origineel. Boven de voordeur van het pand Strateris 30, waar de gezusters Verdonschot jarenlang een winkeltje dreven in koloniale waren, staat in een kleine nis een beeldje van O.L. Vrouw van Lourdes. Voor de oorlog woonde de familie Verdonschot aan het begin van de Boldersdijk. Bij een bombardement in de oorlogsjaren werd een der zussen

getroffen en de boerderij ernstig beschadigd. Als een soort oorlogsschade kregen zij na de oorlog permissie in Strateris in het "buitengebied" een winkeltje te beginnen. Tekenaar van het huis was architect Nijskens, maar de nis stond niet op de tekening.

Pand Sieben.

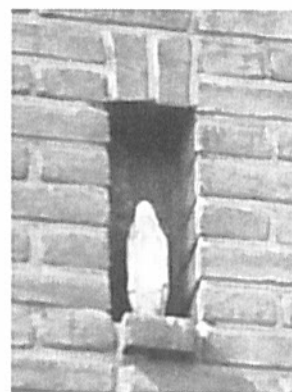
Strateris 30.

Karel Caris bouwde het huis en bracht op speciaal verzoek van de dames de nis aan. Of het beeldje werkelijk uit Lourdes komt is niet bekend. Wel stonden de dames bekend om hun grote vroomheid; regelmatig trokken zij ter bedevaart. In latere tijd heeft Trui meerdere malen Lourdes bezocht.

Ook het pand Bosserstraat 26 wordt gesierd door een beeldje en wel van de H. Antonius van Padua, de patroon van verloren zaken. En omdat men op een boerderij wel eens iets kwijt raakt, vond Wullem Verdonschot het een goede zaak dit beeldje in een nis boven de voordeur te plaatsen. Het huis werd gebouwd in het begin der vijftiger jaren.

Bosserstraat 26.

Meyelsedijk 101.

Op de uiterste grens van Nederweert, het laatste huis aan de Meyelsedijk, waar de familie Strijbos woont, bevindt zich bijna onzichtbaar in de hoogte een kleine muurnis met een Maria-beeldje. Het juiste motief voor het plaatsen van dit beeldje is niet bekend, maar ook hier is ongetwijfeld sprake geweest van een vurige verering voor O.L. Vrouw.

In de Maas- en Roerbode van 27 februari 1964 verschijnt onder de kop "Straatjeskapel te Nederweert wijkt voor verkeer" een uitvoerig artikel over de kapel, waaruit het volgende citaat : "Blijkens het in het Latijn gestelde opschrift boven de ingang is de kapel in 1883 vergroot. Eerder moet er derhalve een kleinere kapel gestaan hebben. Volgens de volksmond zou de familie Kreyelmans, die vlak bij de kapel woonde, de grond voor de kapel geschonken hebben. De uitbreiding van de kapel in 1883 was vooral te danken aan de grote devotie tot de H. Maagd van kapelaan Hebben, die in die tijd de kapelanie, thans het woonhuis van dhr. J. Simons in de Mgr. Kreyelmansstraat bewoonde. Wanneer men de bouw thans beziet, moet men tot de conclusie komen, dat men in 1883 alle moeite heeft gedaan om een zeer fraai Maria-heiligdom op te richten. In feite is het een kruiskerk in zakformaat geworden met gothische versieringen en vele ornamenten, die in geen enkele verhouding tot de afmetingen van het gebouw staan. De overdaad schaadt hier. Ook aan het interieur werd alle zorg besteed. Zo werden de wanden geheel betegeld. Ook is er een miniatuur-altaar. In de Maria-devotie heeft de kapel van Maria Altijddurende Bijstand, ook wel Straatjeskapel genaamd, naar de vroegere buurtschap Straatje, waar de kapel is gelegen, vele decennia een voornamelijk plaats ingenomen. De kapel lag op een splitsing van wegen aan alle zijden verscholen achter heesters en bomen. Naarmate het verkeer drukker werd, moest de groenstrook kleiner worden en thans resten nog slechts twee treuressen. Tijdens de bezetting verdween het luiddklokje, terwijl bij de bevrijding van Nederweert door oorlogsgeweld schade ontstond. Dit is het begin van het einde geworden. De schade werd nooit geheel hersteld, terwijl de Maria-devotie andere vormen aannam, vooral toen O.L.Vrouw van Altijddurende Bijstand ook in de St. Lambertuskerk werd vereerd. Zoals met zoveel kapellen het geval is, geraakte ook deze kapel in onbruik. De laatste vier jaren werd de kapel praktisch niet meer bezocht. Thans is de kapel ten dode opgeschreven. Met het einde van de devotie komt ook het einde van het gebouw. Het verkeer ter plaatse vraagt ruim baan".¹⁴⁾

Het zou echter nog ruim een jaar duren, voordat de kapel daadwerkelijk werd gesloopt. In een rapport van de gemeente van april 1965 stelt de gemeente-opzichter de vraag, wanneer tot de sloop van de kapel kan worden overgegaan. Het antwoord luidt dat dit in samenwerking met het kerkbestuur moet plaatsvinden, zoals is overeengekomen, maar niet in de akte van eigendomsoverdracht is opgenomen. En waarom is die samenwerking dan wel zo belangrijk ?

"Blijkens inlichtingen van de gemeente-ontvanger wordt de "samenwerking" bij het slopen door de gemeente zodanig gezien, dat de gemeente sloopt in tegenwoordigheid van kerkmeester Brinkmans, zodat duidelijk blijkt, dat de gemeente geen "beeldenstorm" pleegt, doch op verzoek van het kerkbestuur handelt". En iets verder in hetzelfde rapport staat nog :

"Overigens is het zaak de sloopwerkzaamheden in snel tempo uit te voeren, zodat de kansen op bepaalde

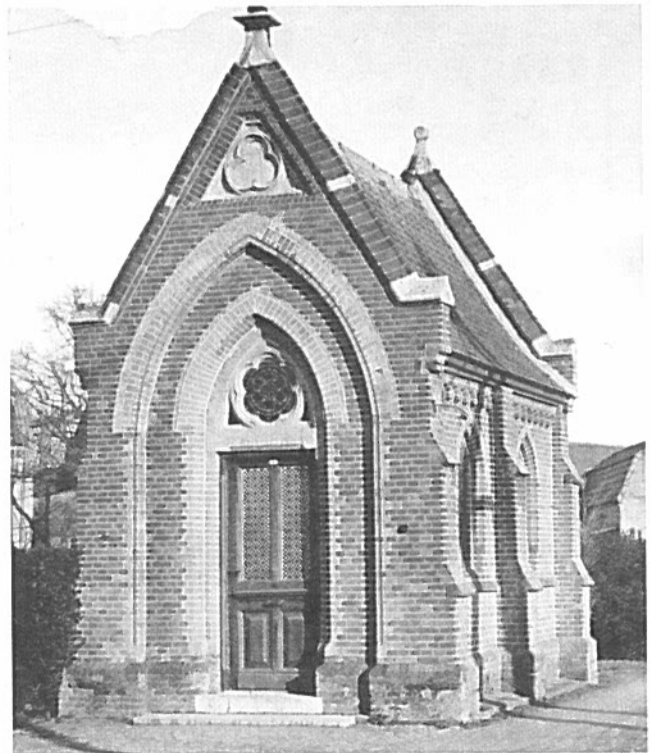
reacties beperkt worden. Als de kapel eenmaal weg is, wordt er in het geheel niet meer over gesproken, hetgeen wel het geval is als in een langzaam tempo gesloopt wordt.

Er zijn namelijk nog altijd enkele buurtbewoners, die van een restauratie dromen, waarvan de kosten zeer hoog zijn. Alleen het herstel van het dak is reeds op f 2400,- begroot. Bovendien wordt de gerestaureerde kapel toch niet meer voor de eredienst gebruikt en vergt het jaarlijks onderhoud veel kosten. Als de buurtschap er werkelijk gelden voor beschikbaar zou willen stellen, is het veel beter in het plantsoentje, dat ter plaatse aangelegd zou kunnen worden, een door een kunstenaar te vervaardigen fraai kruis te plaatsen, waarmede dan bovendien een goede oude traditie om in Limburg op kruispunten van wegen een kruis te plaatsen wordt voortgezet".¹⁵⁾

Over beeldenstorm gesproken..... En de treuressen, zij treuren voort.

De St. Lucia-kapel op Staat

In januari 1959 is eveneens gesloopt de St. Luciakapel in buurtschap Staat. Over deze kapel is nauwelijks iets bekend. In betere tijden werd ze gebruikt als rustaltaar voor de sacramentsprocessie. Het beeldje van St. Lucia heeft onderdak gevonden in de St. Lambertuskerk. Alleen de straatnaam herinnert nog aan deze kapel.

De Sint-Luciakapel van Nederweert. 1933.

Wie de situatie ter plaatse bestudeert, kan nauwelijks verkeersmotieven voor de sloop naar voren brengen. Was het dan de slechte staat van onderhoud en het feit dat men de benodigde gelden voor het herstel niet bij elkaar kon krijgen ? En zo is ook deze kapel reeds vele jaren uit het Nederweertse straatbeeld verdwenen.

St. Lucia heeft onderdak gevonden in de St. Lambertuskerk. Zij wordt meestal afgebeeld met een dolk door haar hals of met een schaal in haar handen met daarop twee ogen. Zij is de beschermheilige tegen oogziekten en keelpijn.

Het veldkruis aan de Bredeweg

Een zeer oud kruis, waarover weining te vertellen valt, is het veldkruis op de hoek Bredeweg/Molenweg, tegenover de boerderij van Van Loon. Op een oude kadaasterkaart uit het midden der vorige eeuw stond het kruis reeds aangegeven. Misschien heeft het iets te maken met Reinier Stappers, de Maastrichtse kanunnik, afkomstig uit Nederweert, die in de zestiende eeuw een

Het veldkruis aan de Bredeweg vroeger....

Slechts de straatnaam bleef over....

en nu....

studiebeurs stichtte voor jongens, afkomstig uit de eigen familie of uit Nederweert. Hiertoe schonk hij het zgn. *Beurselant*, het perceel land tegenover het kruis, aan de Kerk.¹⁶⁾ Het kruis en het fraaie corpus zijn toe aan een grondige opknappbeurt. Nog steeds dient de oude lindeboom het kruis tot beschutting. Maar de huizen dringen op, de velden zijn verdwenen. En over enige tijd zal nauwelijks meer bekend zijn, dat we hier met een veldkruis te doen hadden.¹⁷⁾

Het memoriekruis aan de Heysterstraat

Tegenover de splitsing van de Heysterstraat met de Hoek, naast de oprit naar de boerderij, waar vroeger Joeëste Pietje woonde, ligt, verscholen tussen hoog opgroeiende struiken een kruis ter herdenking van vier militairen gesneuveld, op het einde van de oorlog. De tekst bij een foto uit het gemeente-archief luidt als volgt: "Geallieerde soldaten die in het dorp (Staat tegenover Scheres) door een granaat werden gedood, werden achter de linies in Boeket begraven. Naderhand werden hun graven overgebracht naar het Geallieerde Kerkhof aan de Hoge Weg".¹⁸⁾

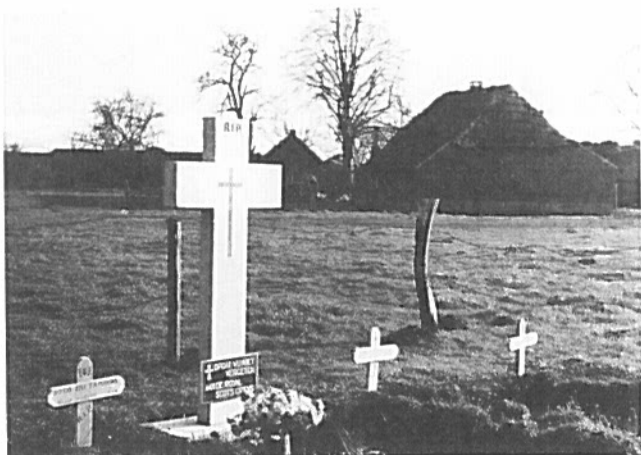
Over de gebeurtenissen, welke hebben geleid tot de oprichting van het kruis, weten we gelukkig meer, dank zij het oorlogsdagboek van Fons Vossen, die hier zijn jeugdijaren doorbracht.

Fons schrijft hierover aldus:¹⁹⁾

"Nu iets over het kruis op Weevers Tup. Van Dinsdag 26 sept. tot Dinsdag 3 Oct. 44 lagen in de Hoek de Royal Scots Greys (oorspr. cavalerie : dragonders). Het hoofdkwartier was bij Dreësen Drees (Zegveld), de verkenners (Reccies) bij ons, de inlichtingendienst (Intelligence) bij Appelle Zjeng (Scheijven). Op Donderdag 28 sept. sneuvelde de sergeant Lewis Cameron, bij ons ingekwartierd; hij werd bij Boonen-eilandje door een Duitse sluipschutter in de rug geschoten en overleed haast op hetzelfde moment, dat hij bij ons werd gebracht.

"Inne veuraovendj woort-e begraven inne wei van Mackus Drees bij Weevers Tup. Alle soldaoten en de hiël naober woore dr bij. Nao de militaer ier lâwte de naober maegtjes (de grotere dochters van Weevers Tinius, Lînse Sis (Looyen) en Appelle Zjeng) bloomen op t graâf, en dao woore de militaire blij um. Pas in den dônkele kwaam de t ênk van Cameron toês".

Op Vrijdag 29 September werden de luitenant Perkins uit Londen, pas een week bij het regiment en de soldaten (troopers) Hall en Jefferies (ingekwartierd bij Appelle Zjeng) vóór de slagerswinkel van Baer Poell getroffen door een Duitse mortiergranaat, terwijl ze hun eten aan het bereiden waren. Ook zij werden in de vooravond in "Mackus Wei" begraven; na de militaire eer legden de buurtmeisjes weer (een overdaad van) bloemen op de graven.

In "Mackus wei".

Op Zondag 1 October (de dag dat Siêmes Lei van café Central omkwam, het vierde burgerslachtoffer) kwam de aalmoezenier van de Scots Greys het graf van Cameron zegenen en las daarna de Mis voor de katholieke militairen; ons Thieu was misdienaar.

"Op Deezig 3 Oktoëber vertroûgte de Scots Greys naot frônt bij Nijmegen. Kapitein Sprot (hoofd van de Reccies) vroog um vör e graave vanne soldaote te blieve zôörge. Laater zooje de liêke waeren oovergebrâwtj nao ei sentraal soldaotekêrkhof in Hêlmundj of Wiert, of ein ânger stad".

Na de vrede dacht de buurt er over, om bij de graven in Mackus Wei een kruis te plaatsen. De Scots Greys, die nog regelmatig de graven kwamen bezoeken, vonden het geweldig hoe piëteitsvol de Nederweertenaren de graven onderhielden. Uiteindelijk zijn de lijken overgebracht naar het centrale kerkhof. Weevers Tienus bood toen aan om Weevers Tup de bestemmen voor plaatsing van het kruis, dat eerst in Mackus Wei had gestaan.

Op "Weevers Tup".

Weevers Tup was eigendom van Weevers Driek (Knapen); ze deden er weinig mee, behalve dat ze er nu eens môtterte-miête op zetten, dan hun krottenkuilen en een ander jaar een paar bermen. Het was een heel klein onrendabel stukje grond. Op één dag tijd hebben wij, jongelui van de liêk-naober, het veranderd in een bloementuin en het kruis erop geplaatst".

Tot zover het relaas van Fons Vossen en hiermee is het hoe en waarom van dit memoriekruis afdoende verklaard.

Het Maria-kapelletje aan de Booldersdijk

In het voorjaar van 1940 stond in de krant het volgend bericht: "In verband met de bid- en boeteprocessie voor den vrede en de deze maand te herdenken verschijningen van O.L. Vrouw van Lourdes, heeft de Zeer Eerwaarde Heer Pastoor Dr. Krijn bekend gemaakt, dat het voornemen bestaat om te Nederweert een genadekapel te maken ter ere van O.L. Vrouw van Lourdes, als pendant van het H. Hartbeeld, indien wij gespaard mogen blijven voor oorlogsrampen".²⁰⁾

Helaas, we bleven niet gespaard van oorlogsrampen, maar toch begon men al vrij snel na de oorlog met de bouw van een kapelletje op de spitse punt, die de Booldersdijk toen maakte met de Hardsteeg. Omdat de kerk van het Maria-bedevoortsoord Ommel door oorlogshandelingen totaal verwoest was, kreeg men met het bouwen van dit kapelletje een vervanger voor de kerk van Ommel, immers de Booldersdijk voerde al een heel eind in die richting....

Maria-kapel aan de Booldersdijk.

Het Maria-beeldje is zwaar beschadigd.

In het voorjaar van 1945 begon aannemer Gulke Linsen met de bouw. Zoon Alex groef de fundering en fungeerde later met Frans van Hulsen als opperman. De stenen kwamen van de oude boerderij van Van Hulsen aan de Herstraat, waar Gulke in 1940 een nieuwe had gebouwd. De vloertegels waren een restant van de verbouwde melkfabriek. Architect was Wagemans uit Roggel. Toke Byes schonk het Maria-beeldje, terwijl Theo Byes het ijzeren hekwerk er omheen smeedde. Het kapelletje werd in drie dagen gebouwd. De totale kosten voor zand en cement werden aan de aannemer betaald in de vorm van een fles "sloerzaad"-olie.

Op de eerste zondag van mei vond door kapelaan Rulkens de inzegening plaats. De kapel werd toegewijd aan Maria, koningin van de Vrede. En meteen werd er in die droge meimaand van 1945 bijna iedere avond gebeden voor een goede oogst.

Momenteel ligt het kapelletje er troosteloos bij. Door de wegverlegging en het verbreden van de bermsloot is het als het ware op een schiereilandje komen te liggen. Het Maria-beeld is zwaar beschadigd. Een grondige opknappbeurt zou geen overbodige luxe zijn.

De St. Antonius-kapel op Rosvelt

Wie van Weert naar Nederweert gaat en dan de weg "binnendoor" neemt via Caelen, ziet op de splitsing van de Molenweg met Rosvelt liggen de kapel van de H. Antonius, martelaar van Gorkum. Deze kapel, bij de ouderen beter bekend als "t kepelke bi-j de Pääs" ligt net aan de Nederweertse kant van de grens met Weert. Het ouderlijk huis van St. Antonius zou gestaan hebben op de plek, waar nu het waterpompstation is gelegen en een blik op de topografische kaart maakt ons duidelijk dat we hier (nog) met Nederweerts grondgebied te maken hebben. Misschien is die grens hier met opzet zo gegroeid om ook Nederweert zijn eigen heilige te geven....

Kapel Rosvelt.

Jarenlang is het een geschilpunt geweest tussen Weert en Nederweert of Antonius nu uit Weert of Nederweert stamde. In de kapel hangt nog een schilderij met daarop de tekst : H. Antonius van Weert.

Een kalender van Weert vermeldt dat Antonius geboren zou zijn in de Raak, een gehucht van Laar.²¹⁾ Fons

Vossen is van mening dat Antonius geboren zou zijn op "Slots", een boerderij aan de Nederweertse kant van de St. Sebastiaankapelstraat en hij laat Hieronymus, de Weerter lotgenoot van Antonius, afstammen van de Raak.²²⁾ Of er ooit gedegen archiefonderzoek heeft plaatsgevonden naar de herkomst van deze twee heilige uit het Weerter Land is mij niet bekend. In de recente gids van het Kerkelijk Museum in Weert staat Antonius in ieder geval vermeld als Nederweertse heilige.²³⁾

Oud kan de kapel in ieder geval nog niet zijn, want de verering van de H.H. Martelaren van Gorkum kwam pas op gang na hun heiligverklaring op 9 juli 1867. Een boekje over deze heiligen uit 1894 maakt nog geen melding van deze kapel.²⁴⁾ In een brief van Jean Kessels aan Pierre Linssen, gedateerd 5 december 1937, staat de volgende aantekening over deze kapel: "kappelletje op de weg naar Weert bij Hemme Thijs. Vroeger stond er een kruis door de sansculotten vernield; het oude kruis heeft jaren bij Hemme Thijs op zolder gelegen".²⁵⁾

Interieur.

In de kapel bevinden zich nog veel devotionalia uit de jaren dertig met o.a. een beeld van Antonius met een strop om de hals en een groot kruisbeeld met offerblok, waar in vroeger dagen de boeren uit de omtrek kwamen offeren als een vaars moest kalveren. Het reeds eerder genoemde boekje uit 1894 over de H.H. Hieronymus en Antonius geeft een beschrijving

van de persoon van Antonius. De gezwollen retoriek van die dagen maakt het boekje voor de moderne mens niet meer leesbaar; bovendien staat nergens vermeld, waarop de schrijver zijn uitspraken baseert. Ondanks het feit dat "over de jongelingsjaren van Antonius voor ons een dichte sluier ligt" weet de schrijver heel wat aan de vergetelheid te ontrukken, maar waarschijnlijk geschiedde dat via een grote duim. Leest U zelf: "De Heilige, nog verkeerende in het huis zijner godsdienstige ouders, had van kindsbeen af, reeds een grote genegeheid voor de deugd en godsvrucht; zijn vurig verlangen was, om God in de stilte van het kloosterleven te dienen en later als priester aan het heil zijner medemenschen te werken".²⁶⁾

De H. Antonius van Nederweert, één van de 19 Martelaren van Gorkum. (Tekening van Piet Broos, in: "Schetsen uit de Geschiedenis van het Land van Weert" door J. Henkens en A.J. Mertens)

Waarschijnlijk is Antonius naar 's Hertogenbosch gegaan om zijn noviciaat te beginnen en dan schrijft zijn hagiograaf: "O, gezegende dag, waarop die engel van onschuld de kloosterdrempel overschreed! O, gelukkige muren, die meer dan een jaar getuigen waren van het streng en boetvaardig leven eens jongelings, die reeds in de bloei zijner jaren zich aan den dienst van God toewijdde, die zal uitmunten door heiligheid en eens met de martelkroon worden versierd". En zo gaat het nog vele bladzijden voort.

Als predikant zou Antonius de mindere zijn geweest van Hieronymus, maar door zijn rechtschapenheid genoot hij zelfs hoogachting bij de Calvinisten.... Hij zou tenger zijn geweest van gestalte, zeker in vergelijking met Hieronymus. En over de eigenlijke marteldood schrijft dan zijn vurige vereerder: "Reeds waren zes zijner oudere medebroeders Pater Antonius naar den hemel voorgedaan, toen eindelijk ook hij op zijne beurt ditzelfde geluk deelachtig zou worden. Doch voor hij den bittere lijdenskelk, hem door den Goddelijken Meester toegereikt en welken hij met beide handen aannam, tot den bodem zou ledigen, moest zijn hart nog met een scherpsnijdend zwaard van smarten doorboord worden door den jammerlijken afval van drie zijner metgezellen uit Gorkum en van anderen, welke hij te Brielle voor het eerst in den kerker had leeren ken-

DE
H.H. Hieronymus en Antonius

VAN WEERT,

twee der 19 beroemde Martelaren van Gorcum,

MET

eenige aanteekeningen, eene Novone en Litanie

TER EERE VAN DIE HEILIGEN,

GEILLUSTREERD MET HUNNE PORTRETTE

EN

EEN AFBEELDESEL VAN HET WONDERBARE

BLOEMTAKJE.

Door een Kloosterling.

Kerkelijk goedgekeurd.

WEERT. EMM. SMEETS.

1894

Na de heiligverklaring van de Martelaren van Gorcum in 1867 maakte hun verering een snelle vlucht. Reeds in 1894 verscheen een hagiografie van Hieronymus en Antonius.

nen; vooral speet het hem, andermaal den jongen broeder Henricus te zien bezwijken. Toen de eerbiedwaardige man door den beul werd aangegrepen en naar de ladder voortgesleurd, scheen hij in den geest reeds met zijn broeders in den hemel te verkeerren. Gelijk een lam, dat naar de slachtbank wordt geleid, laat hij zich door den beul zonder tegenspraak mishandelen, verheugd dat hij nu het ogenblik ziet genaderd, waarop hij het grootste bewijs zijner liefde aan God zal kunnen geven, door uit liefde tot hem te sterven, die ook uit liefde voor alle menschen op Calvarië Zijn leven ten offer bracht. Antonius beveelt nu zijne ziel aan God, roept de voorspraak in van Maria en de andere Heiligen. Dan werpt de beul hem de strop om de hals. Even moedig als Hieronymus en zijn medebroeders, die hem waren voorgedaan, beklimt hij de ladder, steeds voortgaand met bidden, totdat de dood een einde maakt aan zijn leven, en zijne ziel ten hemel opstijgt, om daar het loon zijner deugden voor eeuwig met de glorievolle kroon van het martelaarschap versierd te worden".

Ja, die Paters van de Biest waren goede predikanten; niet voor niets hadden zijn ene Brugman in hun gelederen gehad....

St. Jozef-klooster aan de Schoolstraat

In de tuin van het klooster van de Zuster van Heythuyzen aan de Schoolstraat bevindt zich een prachtige calvarie-groep. Deze heeft eertijds gestaan boven de ingang van de St. Lambertuskerk.²⁷⁾ Bij de verbouw van

St. Jozef-klooster.

de kerk in 1900 is deze beeldengroep verplaatst naar de tuin van het klooster. Meer over deze uit 1776 daterende beeldengroep kunt U lezen elders in dit boek.

Calvarie-groep in de kloostertuin.

Bejaardentehuis St. Joseph aan de Schoolstraat

Kennelijk heeft men zich in het Bejaardentehuis St. Joseph in de honderd jaren dat deze instelling bestaat, met andere zaken dan devotionalia bezig gehouden, alhoewel in het oude "Gesticht" een fraaie kapel aanwezig was. Volledigheidshalve mag niet onvermeld blijven de Lourdesgrot, die jarenlang de achtertuin van het bejaardentehuis heeft gesierd. Het beeld van St. Joseph, patroon van het tehuis, heeft vooral sinds de verbouwingen van de laatste decennia een dolend bestaan geleid, tot het uiteindelijk in de kelders is terecht gekomen. Maar er bestaan vergevorderde plannen om hem bij de gelegenheid van het honderdjarig bestaansfeest te doen verrijzen en hem een waardige plaats in de binnentuin te geven.²⁸⁾

Het nieuwe St. Joseph-kapelletje in de binnentuin van het bejaarden-tehuis. De tekst, aangebracht bij het kapelletje luidt: "1887-1987 Uit dankbaarheid aangeboden door het gemeentebestuur van Nederweert aan allen, die zich in deze lange periode hebben ingezet voor het welzijn van de bejaarde medemens.

17 aug. 1987"

Engels Kerkhof.

Engels Kerkhof

De hevige gevechten rond de kanalen van Nederweert in het najaar van 1944 maakten veel burgerslachtoffers, maar ook vooral van militaire zijde waren de verliezen groot. Na de oorlog besloot men de Engelse militairen hier te begraven. De gesneuvelde Amerikanen werden overgebracht naar Margraten, terwijl de Duitsers begraven werden in IJsselstein. Een der bekendste slachtoffers, hier begraven, is Henry Harden, naar wie in Nederweert een straat is genoemd. Hij sneuvelde bij Linne, nadat hij als Rode-Kruissoldaat meerdere zwaargewonden uit het spervuur had gesleept.²⁹⁾

Het graf van Henry Harden.

Het militaire kerkhof, dat aanvankelijk vlak bij de straatweg was gelegen, werd later naar achteren verplaatst en voorzien van mooie uniforme grafstenen. Een groot militair kruis, in de vorm van een zwaard, siert de ingang van dit keurig onderhouden kerkhof. Jaarlijks vindt op 11 november de dodenherdenking plaats om de 363 soldaten te herdenken, die in onze directe omgeving hun leven hebben gegeven voor onze vrijheid.

Memoriekruis aan Brug 15

Verscholen achter de vangrail bij Brug 15 bevindt zich een hardstenen kruis, ter nagedachtenis van Pastoor de Fauwe uit Leveroy en een tweetal metgezellen, die hier van de hoge kanaaldijk in het water reden en jammerlijk verdronken. Misschien zouden we die vangrail wel symbolisch kunnen noemen, want was ze intertijd aanwezig geweest, dan zou op die sombere namiddag in

VOLKSVROOMHEID OF.....

... kunst? *
Schans 9.

... vakwerk?
Kapelaniestraat 1.

... reisherinnering?
Meyelsedijk 23.

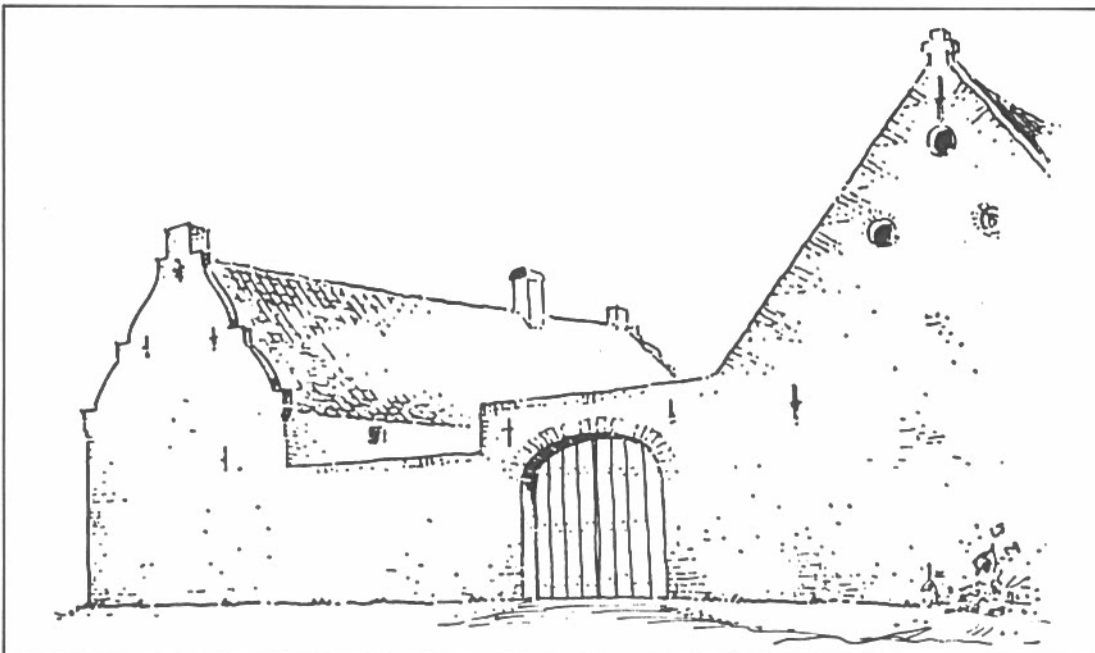
... teken van heimwee?
Geenestraat 97. **

... klantenbinding?
Kerkstraat 56.

... zomaar een versiering?
Kerkstraat 13.

... bouwkunst? ***
Kerkstraat 31.

*Een soortgelijk reliëf van Jean Adams sierde vele jaren de bungalow van Bèr van Deursen, Meyelsedijk 1; bij een recente verbouwing is het echter verdwenen.

**Stiepelteken uit Twente; een boerderijversiering, waaruit men kan opmaken of we te doen hebben met een graan- of veeboer; of hij al dan niet katholiek is; hoeveel kinderen het gezin telt.

***Zij-aanzicht van de boerderij in (oude toestand). In de top van de schuurgevel bevond zich een gemetseld stenen kruis (Afbeelding uit: R.C. Hekker, "Das nordlimburgische Bauernhaus", in: Niederrheinisches Jahrbuch (1965) p. 176).

november 1937 de auto zeker niet te water zijn geraakt. Veel is reeds over dit ongeluk geschreven, terwijl in dit boek een artikel gewijd is aan de slachtoffers van het ongeluk.³⁰⁾

Het kruis werd in september 1949, bij gelegenheid van een tentoonstelling, georganiseerd door de Jonge Boeren, onthuld. In de loop der jaren is het oorspronkelijke monumentje door het huidige vervangen.

Wat de juiste oorzaak van dit ongeluk was, is niet bekend. Het is daarom interessant te lezen wat H. van Loon hierover schrijft.³¹⁾

Nadat hij het heeft gehad over de wegversperringen, die op vele plaatsen in onze gemeente waren opgericht, vermeldt hij :

"Zulk een betonversterking was al in 1937 gemaakt vlak bij de brug te Nederweert. Er was toen een lichtkleurige (betonkleur) baan dwars over deze weg. De ijzeren balken lagen langs de oever van het kanaal opgestapeld.

Dat kleurverschil op de weg, een aantal meters voor de brug, was vooral bij avond gevaarlijk, omdat men die betonstrook maar al te gauw kon aanzien als oprit naar de brug.

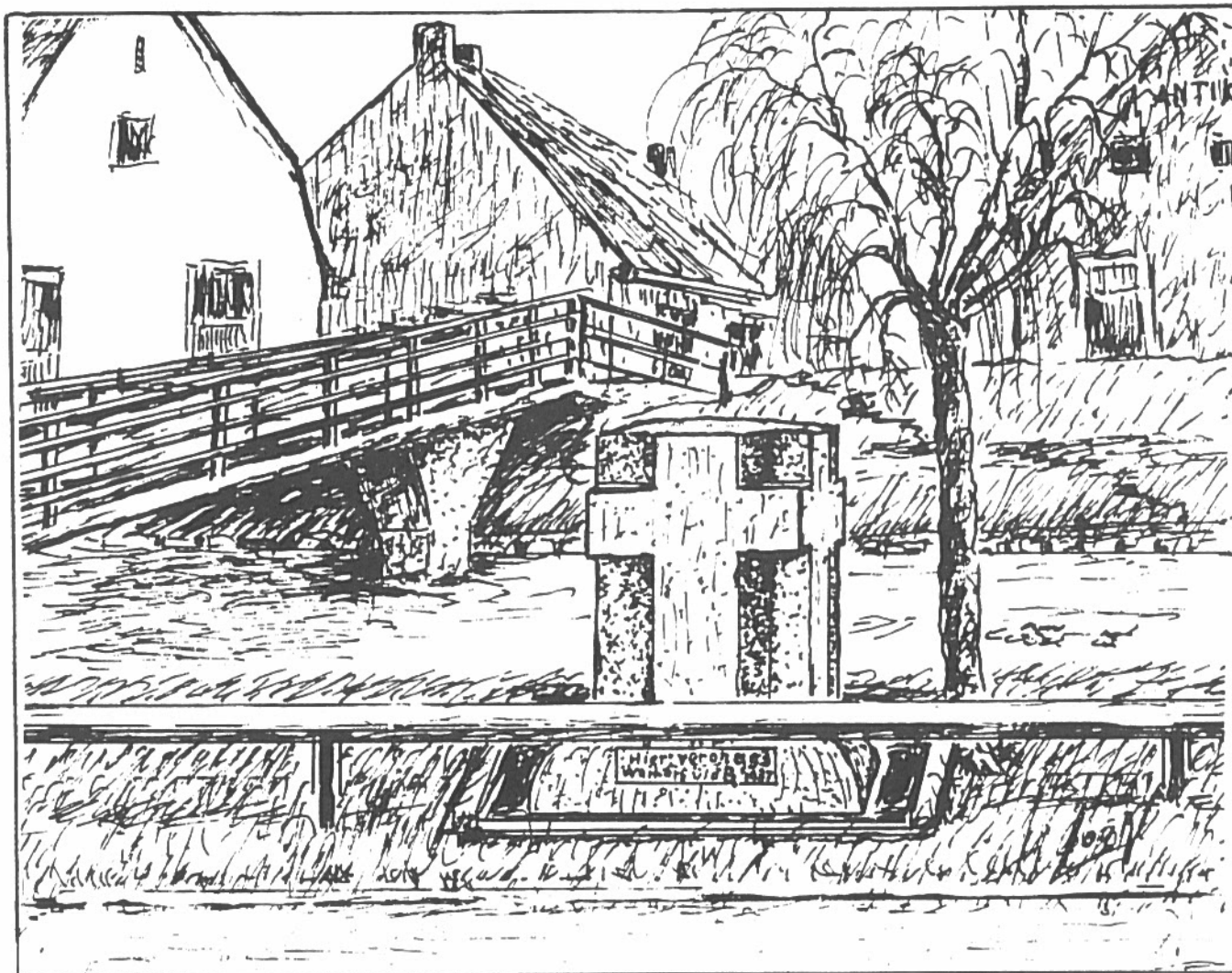
Een auto bestuurd door rector Wevers uit Posterholt

had bij avond deze baan aangezien als kruising over de brug en stuurde het kanaal in. Hij en de mede inzittenden; pastoor De Fauwe van Leveroy en de ongehuwde boerenleider Kessels uit Heythuysen verdronken. Guillaume Derks, die de zwemkunst enigzins meester was, werd nog uit het water gered door een jonge man Berben. Dit ongeluk vond plaats op woensdag 24 november 1937.

Rector Wevers was geestelijk adviseur van de vereniging van Limburgse Jonge Boeren. Hij sprak in Weert het laatste woord, wenste allen een goede thuiskomst met de toevoeging : als ik straks mijn auto in de garage zet ben ik geneigd hem te kloppen en te zeggen, goed gedaan jong, zoals een ruiter zijn paard in de nek klopt".

Kapel O.L. Vrouw van Lourdes, Schoor

Deze kapel, die reeds vele jaren lang fungeert als hulpkerk voor de St. Lambertusparochie, werd gebouwd door de buurtbewoners van het vroegere heerschap Schoor. Op de plek, waar de kapel werd gebouwd, stond rond de eeuwwisseling reeds een kruis. Het corpus hierop zou door Cornelius Breukers zijn meegebracht van een bedevaart naar Kevelaer; hij bevestigde

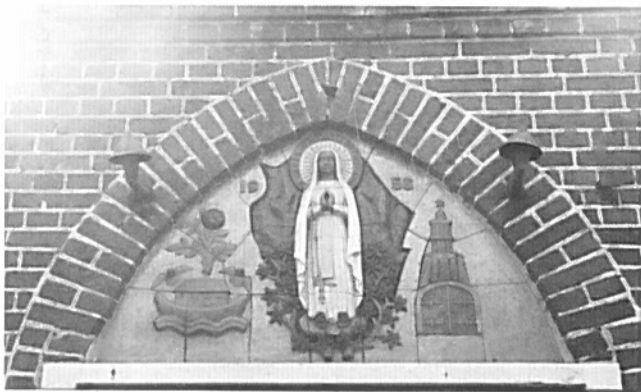

Een ongeluiskruis nabij Brug Vijftien herinnert aan het noodlottig ongeval in 1937. (Tekening van H. van Loon uit diens boek "Soberheid, spanning en angst ; onze kinderen wisten het niet" (1984)).

Kapel Schoor.

het corpus op het kruis, groef een kuil, plaatste het kruis en sprak : *"dit wordt nog ooit een heilige plaats"*.³²⁾ In 1915 nam Neijnsens Pier het initiatief de kapel te bouwen; tegenslag in zijn gezin deed hem zijn toevlucht nemen tot O.L. Vrouw van Lourdes. De namen van de stichters staan vermeld in de ramen van de kapel. Na de tweede wereldoorlog werd de kapel al snel te klein; er werd een houten keet als uitbreiding bijgeplaatst; in 1951 en 1957 vond opnieuw uitbreiding

Reliëf uit 1958.

plaats. Het prachtige reliëf boven de ingang dateert uit 1958 en is vervaardigd door Mathieu Janssen van de N.V. Russel-Tiglia. In de kapel bevindt zich een schitterend wandkleed, vervaardigd door de kunstenaar Cor van Geleuken, die ook veel kunstwerken heeft gemaakt voor de kerk van Nederweert-Eind.

Hagelkruis Schoor/Roeven

Op de splitsing van de weg Schoor/Roeven, de vroegere Roeventerschans, stond vroeger een mooi kapelletje met daarin een hagelkruis. Op zich was dit al iets bijzonders, daar hagelkruisen meestal open en bloot onder de hemel stonden. Een hagelkruis werd temidden van vel-

Het Hagelkruis vroeger....

den en landerijen opgericht om de gewassen te behoeven voor misoogst en hagelschade. Meestal stond op het schildje boven zo'n kruis : *"Van onweêr en hagel-slag, verlos ons Heer"*.³³⁾

De oudste vermelding van het hagelkruis dateert uit 1478 : *"Schoer, (...) dat hagelcruys"*.³⁴⁾

De kapel was van veel jongere datum. Zij werd opgericht in 1912, toen de streek door geweldige hagelbuien werd geteisterd en zou zijn gebouwd door Sjef Kluskens en Dreeske Leën, die de kapel en het erbij gelegen tuintje jarenlang heeft onderhouden.

en nu....

Bij de inzegening van het kapelletje sprak de pastoor in zijn preek, *"dat er aan deze zijde van het kanaal, onder bescherming van het hagelkruis, geen hagelschade meer zou ontstaan"*. En zo is het precies uitgekomen, aldus onze woordvoester, want sinds 70 jaren is er aan deze zijde van het kanaal niets meer verhageld, terwijl aan de andere kant heel wat graanvelden zijn vernield.³⁵⁾

Inmiddels is het kapelletje verdwenen; de slechte toestand van het bouwwerkje en de wegconstructie de-

den de kapel verdwijnen. Er is zelfs een handtekeningenakte voor het behoud van de kapel gevoerd. Gelukkig is op dezelfde plaats het oorspronkelijke kruis opnieuw geplaatst.

Memoriekruis aan de Wessemerdijk

Een kruis, dat vele generaties Nederweertenaren heeft geïntrigeerd is wel het memoriekruis, gelegen iets bezijden de Wessemerdijk, voorbij het bruggetje over het voedingskanaaltje bij het bedrijf van Feijen. Het was niet alleen het kruis op zich dat door zijn massieve vorm

Het Memoriekruis aan de Wessemerdijk.

de aandacht trok, maar ook en vooral hoe die jongeman uit Eupen hier verzeild was geraakt en noodlottig verongelukt. De tekst, ingebekteld op het hardstenen kruis luidt als volgt :

Ano 1731 den 17 August
Leo Martinus Sterman
Jongman van Eupen door
het omvallen van syne
kaere is onversehens
heir droefich
veronglückt
R.I.P.

Inmiddels zijn de sluiers omtrent de herkomst van de verongelukte jongeman opgelicht³⁶⁾, maar of hij nu verdronken is of gewoon verongelukt zal wel nooit te bewijzen zijn.³⁷⁾

Onlangs heeft het kruis een grondige opknappbeurt ondergaan en is er met door de buurtschap verzamelde gelden een kapelletje omheen gebouwd.

SINT ROCHUS PAROCHIE

Slechts de naam van de in 1972 gestichte parochie en enkele overblijfselen herinneren aan de eertijds bekendste kapel in Nederweert.

St. Rochus-kapel

Op bijna alle foto's van de omgeving van de oude sluis 15 domineert de St. Rochus-kapel, waarschijnlijk de oudste kapel in Nederweert.

De St. Rochuskapel in 1933.

Vanaf de veertiende eeuw verspreidde zich de St. Rochus-devotie over West-Europa. Tussen 1550 en 1750 werden in Noord- en Midden-Limburg meerdere kapellen aan hem gewijd.³⁸⁾ St. Rochus, wiens naamdag wordt gevierd op 16 augustus, is de patroon van de bedevaartgangers en de beschermer tegen besmettelijke ziekten (speciaal de pest). Meestal staat hij afgebeeld in een pelgrimsjas met slappe hoed op, terwijl reistas, staf en drinkfles zichtbaar zijn. Op jas of hoed een Jacobsschelp, herkenningsteken van een pelgrim. Als beschermheilige tegen besmettelijke ziekten toont hij meestal zijn bovenbeen met een zwerende wond. De uitdrukking "Het is St. Rochus met zijn hond" als men het heeft over twee onafscheidelijke vrienden, maakt duidelijk waarom hij meestal in gezelschap van een hond wordt afgebeeld.

De Nederweertse kapel zou zijn gesticht in 1644. Meerdere oude documenten verwijzen naar het bestaan van de kapel.

Op 7 juli 1684 geeft de bisschop van Roermond Theodorus van Berckel verlof om bij de kapel een "erimitage" oftewel kluis te bouwen en geeft hem regels. Zo moest hij de zieken en de "gepestificeerden" verplegen.³⁹⁾ In de overlijdensregisters van de parochie staat

Het oude beeld van St. Rochus, beschermheilige tegen besmettelijke ziekten, is overgebracht naar de parochie-kerk.

het overlijden van Van Berckel aangegeven op 3 februari 1691. Op 13 mei 1697 geeft de bisschop van Roermond Laurens Laurensen toestemming om een kluis te bouwen.⁴⁰⁾

In het oud-archief van de gemeente Nederweert bevindt zich een map met "Stukken betreffende een geschil tussen de magistraat van Nederweert en de eerwaarde heer Princen, onderpastoor te Weert, over het planten van bomen door de eerwaarde heer Princen op de bleekvelden bij de kuil nabij de St. Rochuskapel. 1777-1781".⁴¹⁾ Dit alles wijst erop dat de kapel vroeger een voorname plaats in Nederweert innam.

In 1894 werd de kapel vernieuwd. De tekst van het chronogram boven de ingang luidde : ZaLige RoChUs beWaar NeDerWeert eVenaLs Voorheen Van aLLe beSMetteLlJke zlekten - 1894.⁴²⁾

Bij aantekeningen over de kapel van koster Hobus, in de vorige eeuw vele jaren koster van de St. Lambertusparochie, treffen we gegevens aan over sterfgevallen aan dysenterie, die vooral 's avonds werden begraven :⁴³⁾

oktober 1779	55
september 1794	105
september 1811	12
oktober 1811	59
november 1811	27

In een brief van Jean Kessels aan Pierre Linssen d.d. 12 december 1937 staat de volgende opmerking over de St. Rochuskapel :

"Nu nog over de St. Rochuskapel.

In mijne kinderjaren heb ik mijn moeder dikwijls hooren vertellen (zij was uit die buurt vandaan) dat zich 2 soldaten aan die kapel hadden doodgevochten en ook op die plaats begraven werden. Inderdaad werden bij de verbouwing der kapel in de negentiger jaren 2 geraamten gevonden, deze heb ik zelf gezien".⁴⁴⁾

Ook deze kapel heeft inmiddels het veld moeten ruimen tegen het steeds oprukkende verkeer. Nog zijn enkele restanten bewaard gebleven. Zo prijkt de torenhaan in de tuin van Henk Cox, terwijl het St. Rochusbeeld zich bevindt in de parochiekerk van Budschop, die is toegewijd aan de H. Rochus.

DINSDAG 2 APRIL 1935.

NEDERWEERT.

Inbraak in twee kapelletjes.

In den nacht van Zaterdag op Zondag werd ingebroken in het St. Rochus-kapelletje op de Schansstraat en in het kapelletje van O. L. Vrouw van Altijddurenden Bijstand gelagen aan den Hoogen Weg. In beide kapelletjes werden de offerblokken geforceerd. De buit zal echter klein zijn geweest, daar in het St. Rochuskapelletje (hetwelk slechts enkele weken in het jaar geopend is) weinig in de offerblok kan hebben gezeten en in het andere kapelletje juist Zaterdag de offerblok geleidigd was door den koster.

Zaterdag werden door meerdere personen enkele verdacht-uitziende zwervers in de kom gezien en daarom wordt vermoed, dat deze de inbraak met diefstal hebben gepleegd. De politie heeft de zaak in onderzoek.

Blijkens een kranteberichtje werd in 1935 ingebroken in twee Nederweertse kapelletjes.

Wij weten dat heiligen niet op wraak zijn belust en zeker Sint Rochus is wat dit betreft boven alle twijfel verheven. Was dit anders dan zou men kunnen denken aan een wraakactie van de goede heilige wegens de afbraak van zijn heiligdom. Want door het verdwijnen van brug 15 zou dit deel van Nederweert, dat vele eeuwen lang dank zij de St. Rochuskapel een der drukste van Nederweert was, wel eens een doodse hoek kunnen worden.

Veldkruiskapel aan de Hoofstraat

In het Weekblad voor Nederweert van 29 april 1984 treffen we onder de titel "Renovatie Veldkruiskapel Voltooid" het volgende artikel aan :

"In de jaren rond de eeuwwisseling werd door de bewoners van het gehucht de Schans een veldkruis opgericht aan de toenmalige Schansstraat. In 1905 werd mede op initiatief van Antonius van Eijk (Schans Teunis) een kapelletje rond dit kruis gebouwd, zodat het beschermd was tegen weersinvloeden. Dit werd ge-

De Veldkruiskapel aan de Hoofstraat.

daan om een belofte in te lossen van de buurtbewoners i.v.m. het verkrijgen van een goede oogst, welke toentertijd, nog meer dan nu, afhankelijk was van het weer. Veel bewoners van dit buurtschap zullen zich van vroeger jaren herinneren, dat hier vaker gezamenlijk gebeden werd, voor regen of zon, al naar gelang de behoefte was in de zomer, om zodoende de oogst te laten gedijen.

Ten gevolge van de ruilverkaveling, waardoor het weggennet veranderde, werd de grond waarop het kapelletje stond, eigendom van de familie van Dijk-van Eijk. De laatste jaren raakte het kapelletje echter in verval, wat door iedereen jammer werd gevonden.

Toen vorig jaar Frans van Dijk en Anna van Eijk hun gouden bruiloft zouden vieren, ontstond bij de kinderen het plan, om als kado voor het gouden paar, dit kapelletje te laten renoveren.

Vele familieleden, vrienden en bekenden konden zich hierin vinden en schonken als kado ook een bijdrage voor de renovatie. Alvorens over te gaan tot het afbreken van het oude kapelletje, werd een zeer fraaie, gedetailleerde tekening gemaakt en werden verschillende foto's genomen om er voor te zorgen, dat het nieuwe kapelletje zoveel mogelijk hetzelfde zou worden als het oude, welke in 1905 was gebouwd.

De stenen, die hiervoor nodig waren, hadden zulke aparte vormen, dat het ontzettend veel geld zou kosten, om deze bij een steenfabriek te laten maken; daarom werden ze eigenhandig vervaardigd.

Het crucifix alsook het corpus werden geheel van verf ontdaan en van een beschermende laag voorzien.

Het probleem was een metselaar te vinden, die er tijd en moeite voor over had, om dit precisie-werk uit te voeren. Want een uitdaging was het voor een vakman, dit werd wel duidelijk.

Dhr. Sjeff Pellemans bleek zo'n vakman te zijn. Hij heeft met veel inzet en geduld het kapelletje opgebouwd, zodat het er nu weer staat, alsof het nooit is weggeveest. Overal waar om raad, hulp of anderszins om medewerking werd gevraagd, is die spontaan verkregen, waarvoor hartelijk dank.

De renovatie is een feit en wij nodigen iedereen, die dat wenst uit, aanwezig te zijn bij de inzegening van het vernieuwde veldkruiskapelletje, gelegen nabij Hoofstraat 4, te Budschop Nederweert. Deze inzegening vindt plaats op zondag 2 mei a.s. om 5 uur.

Verder zouden we willen zeggen, komt U gerust eens kijken, wat wij dank zij velen hebben kunnen behouden uit het verleden, om het te bewaren voor de toekomst".⁴⁵⁾

Tot zover het verhaal van de familie van Dijk-van Eijk, die trots kan zijn op zo'n lofwaardig initiatief. Vele kruisen en kapellen in onze gemeente zouden zich zo'n familie als beschermer gewenst hebben.

Inmiddels is het interieur van het kapelletje aangevuld met beelden van Maria van Smarten en de apostel Johannes, vervaardigd door de heer P. Kurstjens van atelier "De Olde Kruyk" te Milsbeek.

Algemene Begraafplaats, Kreyel

Op de grens van Nederweert, op Kreyel, ligt sinds 1978 de algemene begraafplaats van de gemeente Nederweert. Omdat op de kerkhoven van Nederweert en Ospel een tekort aan ruimte ontstond, besloot men een nieuwe begraafplaats aan te leggen. Het kerkhof met een capaciteit van 1490 graven werd op 1 augustus 1978 in gebruik genomen en door pastoor Arts van Ospel op 28 juli ingezegend.

Inzegening van de algemene begraafplaats.

In zijn toespraak bij de inzegening zei burgemeester Kessels o.m.: "Geloof en hoop begeleiden leven en dood. Het teken daarvan, het Kruis, markeert deze be-

De algemene begraafplaats nu.

graafplaats. Deze plaats, waar wij nu onze dierbaren ter ruste zullen leggen, zal door ieder naar eigen instelling en gevoel worden beleefd: het zwijgen na het leven”.

PAROCHIE O.L. VROUW ONBEVLEKT ONTVANGEN TE OSPHEL

Kapel van O.L. Vrouw van Altijddurende Bijstand
Deze kapel aan de Klaarstraat zijweg heeft als opschrift: *”Onze Lieve Vrouw van Altijddurende Bijstand, bid voor ons, Ospel 1907”*.

Ze werd in 1907 gebouwd uit een boterfabriekje, waar de boter met een handcentrifuge gekarnd werd. Laatste botermaker was Bertel Puynen, die tevens in de nabijheid café *”De Blauw Pan”* dreef. Geleidelijk aan werden met het opkomen van de moderne techniek deze fabriekjes gesloten en dit bracht pastoor Caris op het idee het gebouwtje te veranderen in een kapel.⁴⁶⁾

Lees wat het informatiebulletin van het Bisdom Roermond ons over deze kapel weet te vertellen.⁴⁷⁾

”Rond de eeuwwisseling stond er aan de Klaarstraat zijweg in Ospel, gemeente Nederweert, een gebouwtje waar de melk van de boeren uit de omgeving gekarnd werd. Nadat het als zodanig in onbruik was geraakt, werd het in 1907 op initiatief van pastoor Hubertus Caris verbouwd tot kapel. Dit in goede samenwerking met Piet Franssen, de schenker van de grond en met Perjan Looijen. Om het gebouwtje het aanzien van een kapel te geven werd er aan de zuidzijde een ”koor” aangebouwd en aan de tegenoverliggende voorkant een portaal aangemetseld, naar boven uitlopend in een torentje. De beide zijgevels werden van drie steunberen voorzien. Het benodigde geld werd door Ospelaren, in het bijzonder de buurtbewoners, bij elkaar gebracht. In de kapel, waarschijnlijk ontstaan uit het feit, dat er in de eerste jaren van de twintigste eeuw een grote kindersterfte in Ospel voorkwam, werd een schilderij geplaatst van Onze Lieve Vrouw Altijddurende Bijstand. Bij dit schilderij hoort een oorkonde, die op 22 oktober 1907 door Paus Pius X is ondertekend. Hierop staat vermeld dat iedereen, die op een feestdag van de heilige Maagd Maria de kapel bezoekt om te bidden een volle aflaat ontvangt.

De gelovigen gingen naar de kapel voor een persoonlijk gebed of om samen het rozenhoedje op de zondagmiddagen te bidden. Ook werd er van de kapel gebruik gemaakt als er een ernstige zieke was. De buurt ging dan in een bidtocht ’s avonds naar de kapel. Helemaal uit de Peel kwamen soms de mensen in zo’n tocht om voor genezing van hun zieke buurtbewoner te bidden. Meerdere malen werden er ook novenen gehouden door mensen persoonlijk of in groepen, om bijvoorbeeld te vragen voor beter weer.

In de jaarlijkse sacramentsprocessie was de kapel het keerpunt en ook het belangrijkste rustaltaar. De kapel kreeg voor de processie de jaarlijkse grote beurt; alles werd schoongeboend; de vrouwen en meisjes uit de buurt kwamen bij elkaar om koper te poetsen; de mannen bouwden een ”ark” en zetten vlaggen langs de weg. In de herinnering van oudere mensen was dit ook een heel gezellig jaarlijks gebeuren.

Het majestueuze kerkhofkruis te Ospel.

De H. Rochus dankt zijn plaats in de kapel aan de Spaanse griep die in Ospel veel slachtoffers maakte. Daarom plaatste men in 1919 het beeld van deze beschermheilige tegen de besmettelijke ziekten. De plaatsing van het beeld ging met de nodige plechtigheid gepaard. In processie werd het beeld vanuit de kerk naar de kapel gebracht, waarbij men een voor die gelegenheid gemaakt lied zong.

Een ander beeld, dat van de heilige Theresia werd in de dertiger jaren in de kapel geplaatst door de Jonge Garde, een meisjesbeweging uit die tijd. Zij stonden onder leiding van pastoor Adams. (Beide beelden zijn overi-

Het interieur van de fraai opgeknapte kapel.

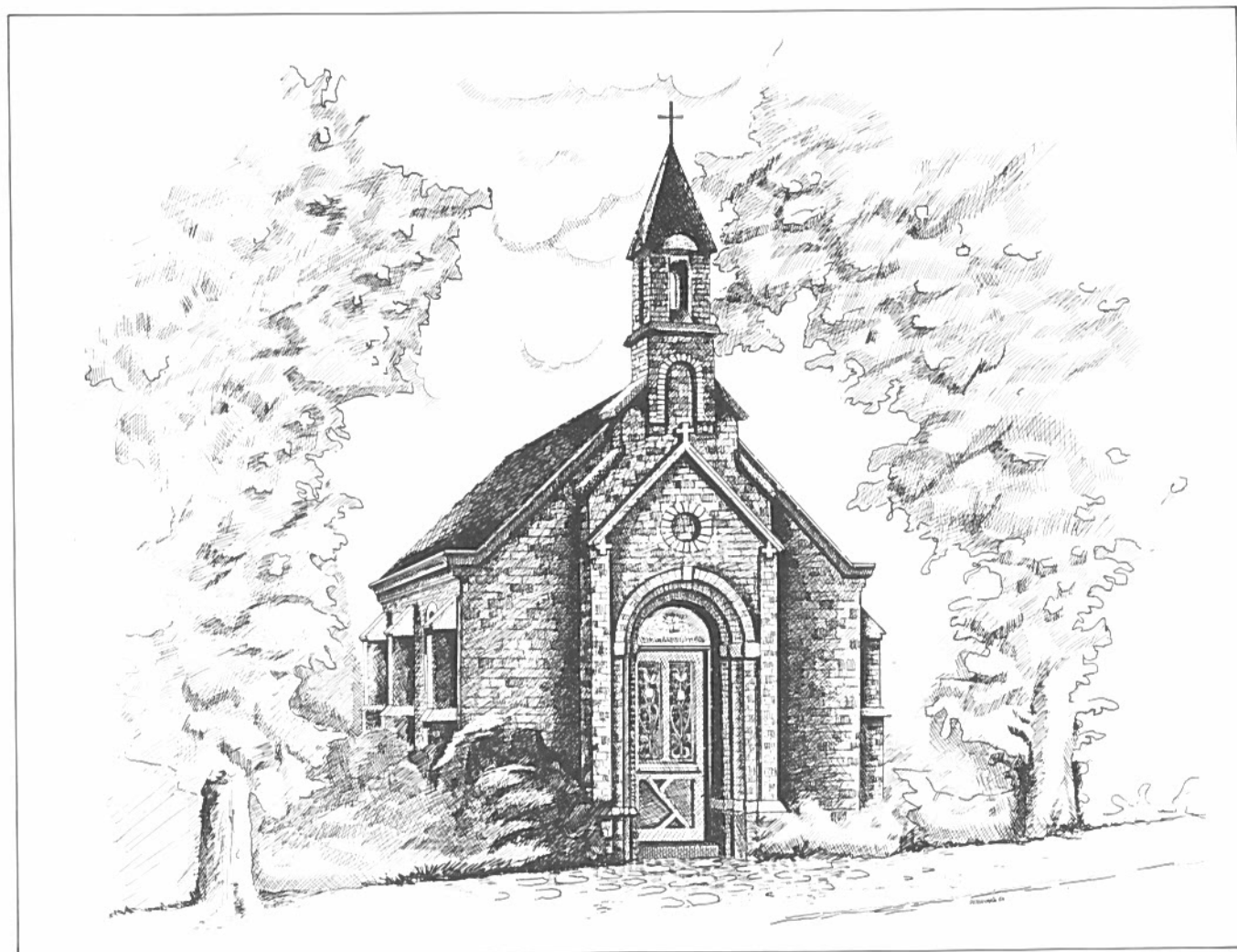
gens in de winter van '73/'74 uit de kapel ontvreemd, maar intussen vervangen door soortgelijke beeltenissen).

Eind dertiger jaren was de bekende priester-schilderschrijver Jean Adams kapelaan in Ospel. Hij heeft de kapel verfraaid met wandschilderingen, voorstellende de 15 geheimen van de rozenkrans; op de zijmuren de blijde en droevige geheimen en hoog op het voorfront de glorievolle geheimen. Tijdens de onlangs voltooide

restauratie van de kapel zijn deze wandschilderingen uit de muur gesneden en sieren nu als losse schilderstukken de kapel.

In het midden van de zestiger jaren ging de Mariakapel op slot en weldra raakte ze helemaal in verval. Maar in de winter van 1973 kwam bij de buurtvereniging "De Viersprong" de gelukkige gedachte op om de kapel weer in gebruik te nemen. Na een kleine opknopbeurt werd de kapel in de meimaand van het daaropvolgende jaar weer heropend. Sindsdien is ze op zondagen in de periode van mei tot en met oktober geopend geweest.

In het voorjaar van 1984 is op initiatief van het kerkbestuur een begin gemaakt met de noodzakelijke totale restauratie. Deze restauratie is inmiddels voltooid en het resultaat mag worden gezien. De niet geringe kosten, f 30.000,- werden gedragen door de Ospelse gemeenschap, die zich zeer vrijgevig toonde voor het behoud van hun kapel zodat inderdaad gesteld kan worden: de Mariakapel van Ospel is bewaard gebleven voor en door de mensen van Ospel! Met name voor hen is vanaf 1 mei de Mariakapel op zaterdag en zondag de gehele dag geopend. Op de vrijdagavonden in de meimaand wordt in de kapel om kwart voor zeven 's avonds het rozenhoedje gebeden, waarna er ook de avondmis zal worden opgedragen".

Tekening Peter Caris 1984.

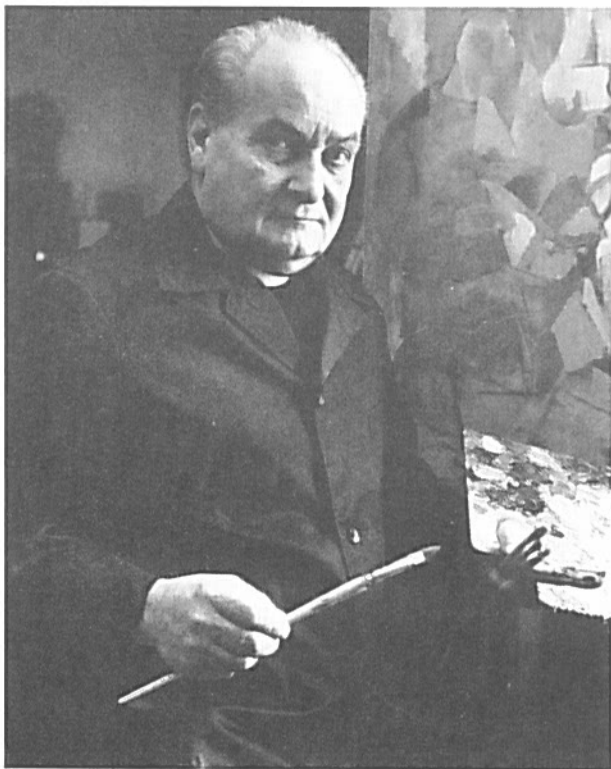
JEAN ADAMS

Een man die zijn sporen in de parochie Ospel heeft achtergelaten, is ongetwijfeld Jean Adams, die van 1936 tot 1939 kapelaan was te Ospel en die men niet moet verwarren met zijn oom Petrus Adams, die hier van 1930 tot 1944 pastoor was.

Jean Adams was geboren in het Duitse grensplaatsje Odenkirchen bij Reydt op 3 februari 1899. Zijn jeugd bracht hij door in Beegden en zijn middelbare schoolopleiding volgde hij aan het Bisschoppelijk College te Weert. In 1923 werd hij priester gewijd en benoemd tot leraar Franse Taal- en Letterkunde te Rolduc, maar later werd de studieopdracht gewijzigd in tekenen. Hij was zijn tijd ver vooruit en dit leverde op het conservatieve seminarie van Rolduc nog al eens problemen op. Zijn overplaatsing als kapelaan te Ospel in 1936 werd dan ook veel meer gezien als een verbanning dan een promotie.

Niettemin was het voor Ospel een zegen. Naast zijn priesterwerk streefde hij "naar de culturele verheffing van zijn parochie", zoals Jan Biezenaar schrijft. "Hij bond de strijd aan tegen de vele religieuze kitsch en stelde daartegenover zijn eenvoudig Madonnareliëf, nog steeds te zien in de gevel van het Mariahuis en menig particuliere woning". Bovendien maakte hij voor zijn parochianen een huiszegen.

Voor de H. Hartschool maakte hij een reliëf van het H. Hart, maar dit is bij de verbouwing der school in het midden der jaren zeventig verdwenen. In de Ospelse parochiekerk voerde hij schilderijen uit, maar bij de wederopbouw van de kerk na de oorlog verdwenen zij, zeer tegen de zin van de maker. Om zijn gramschap te uiten zou hij zelfs een toneelstuk hebben geschreven om dit cultuurbarisme aan de kaak te stellen.

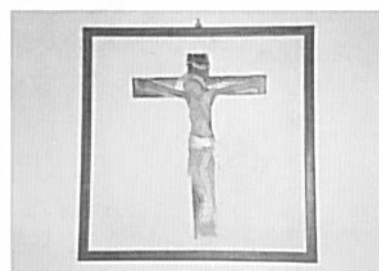

Jean Adams, kapelaan te Ospel (1936-1939) was behalve priester ook een bekend schilder en schrijver (foto : Mathieu Koch).

Naast belangstelling voor de schilderkunst en dichtkunst, had ook de muziek zijn belangstelling. Zo was hij geestelijk adviseur van Harmonie Melodie der Peel, die in 1938 werd opgericht. En het was Jean Adams, die het bestuur in oprichting waarschuwde er vooral geen kerkelijke harmonie van te maken, want dan zou de invloed van de pastoor wel eens te groot kunnen worden.

Madonnareliëf bij het Mariahuis te Ospel.

Opgeknapte schilderijen uit de O.L. Vrouwe-kapel.

De laatste jaren hebben vooral de wandschilderingen in de Maria-kapel aan de Klaarstraat zijweg in de belangstelling gestaan. Met grote moeite en inspanning heeft men deze weten te behouden.

Graag ging Jean Adams op jacht en zo maakte hij kennis met Graadje van Deursen, de jager, die hij meermalen schilderde en die in zijn latere werk o.a. in "De aanbidding der herders" duidelijk herkenbaar is.

Na Ospel werd hij benoemd tot pastoor in Nunhem en in 1952 werd hij door het bisdom vrijgesteld van zijn priesterwerk. Hij vestigde zich in "De Fuus" in Ell, waar hij al spoedig een aantal Limburgse kunstenaars rond zich verzamelde. Op 27 november 1970 stierf Jean Adams in het ziekenhuis te Weert.

In de kapel bevinden zich enkele fraaie altaardoeken met mooi geborduurde opschriften zoals : "Laat de kinderen tot mij komen" en "Oorzaak van onze Blijdschap". Boven de offerblok stond tot voor kort te lezen : "Een offercent voor Maria", maar hiermee zou Maria in de tegenwoordige tijd toch maar karig zijn bedeed. Het schilderij, waarvan in het artikel sprake is, werd enkele jaren terug, ondanks de protesten van de buurtbewoners, overgeplaatst naar de parochiekerk.

Veldkruisen in Ospel

Wie over de vele kilometers moderne wegen van de parochie Ospel rijdt, zal tot zijn verrassing op meerdere kruispunten veldkruisen uit een vrij recent verleden aantreffen. Groot stimulator van het plaatsen van deze veldkruisen was pastoor M. Arts. Dat zijn inspanning in de parochie werd gewaardeerd, bewijst het Mariabeeld aan de Siebenstraat te Ospel.

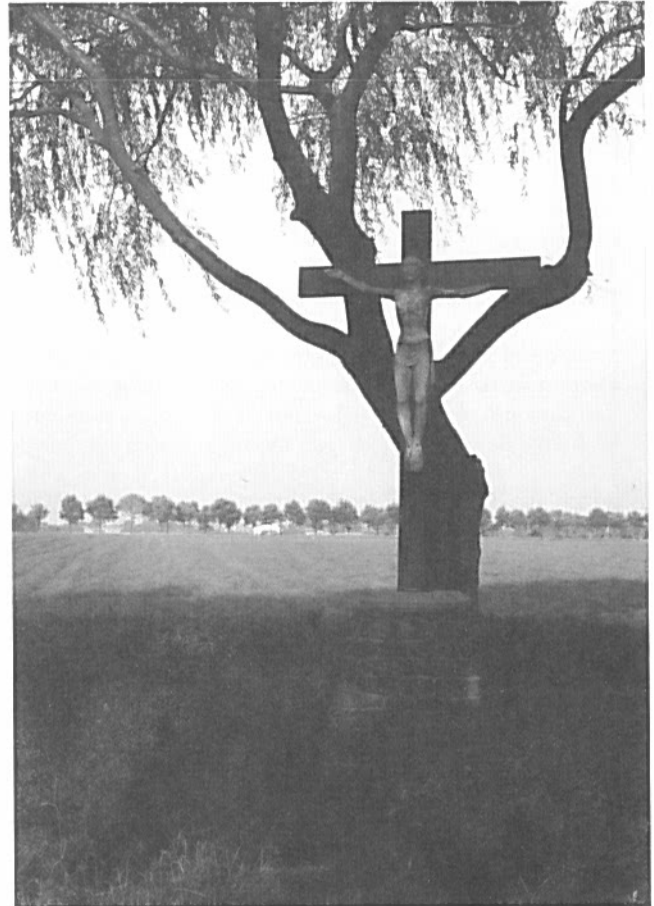
Het Maria-beeld aan de Siebenstraat.

Begin mei 1979 konden we in het Weekblad de volgende mededeling lezen : ⁴⁸⁾

"Zaterdag 12 mei zal na de avondmis van 19.00 uur het Mariabeeld aan de Siebenstraat plechtig worden ingezegend. Verschillende verenigingen zullen aan deze plechtigheid hun medewerking verlenen. We hopen dat veel parochianen deze plechtigheid komen meemaken. Pastoor L. Kirkels".

Onder het beeld staat de volgende inscriptie : "Ter dankbare herinnering aan F.J.M. Arts, pastoor te Ospel 1952-1979".

Tegen het einde van de jaren vijftig begon pastoor Arts met het oprichten van meerdere veldkruisen. Het gedenkboek, verschenen bij gelegenheid van het honderdjarig bestaansfeest van de parochie Ospel geeft de volgende bijzonderheden : "14 en 19 april 1957. Planting van twee veldkruisen, respectievelijk in de Waatskamperheide en aan de Oude Dijk door de buurtschappen, die daarbij worden geholpen door geldelijke bijdragen van de gehele parochie. De kruisen zullen blijvend herinneren aan het oorlogsleed, dat daar ter plaatse en in de omgeving is doorstaan. Ontwerper en vervaardiger van deze twee en nog twee andere te plaatsen kruisen is Huub Hendriks te Tegelen".⁴⁹⁾

Waatskamperheide.

Niet ver van het kruis in de Waatskamperheide verongelukte Lei van Goor, toen hij op weg naar zijn land was om kuilvoer te halen. Reeds vele malen was hij deze weg gegaan. Deze ene keer moest hij iets uitwijken en deze manoeuvre werd hem noodlottig. Een landmijn aan de kant van de weg werd geraakt en maakte een einde aan zijn leven. In het overzicht, dat pastoor Arts in zijn boekje "Vrede" geeft van de Ospelse oorlogsslachtoffers in de tweede wereldoorlog noteert hij bij no. 6 : "Leonard van Goor, weduwnaar van Maria Leën, geboren te Ospel 20 oktober 1896, overleden te Ospel, 15 februari 1945".⁵⁰⁾

Het kruis op de Oude Dijk, net op de driesprong met de Meyelsedijk, heeft te maken met het feit, dat hier in de maanden oktober en november 1944 hevig gevochten

Oudedijk.

werd bij het terugtrekken der Duitse troepen. Tevens werden overal landmijnen geplaatst, die later nog veel burgerslachtoffers maakten.⁵¹⁾

"Het kruis op de hoek Horick/Neulensteeg werd geplaatst op 23 augustus 1959. De planting werd mogelijk gemaakt mede uit geldelijk bijdrage van de gehele

Hoek Horick/Neulensteeg.

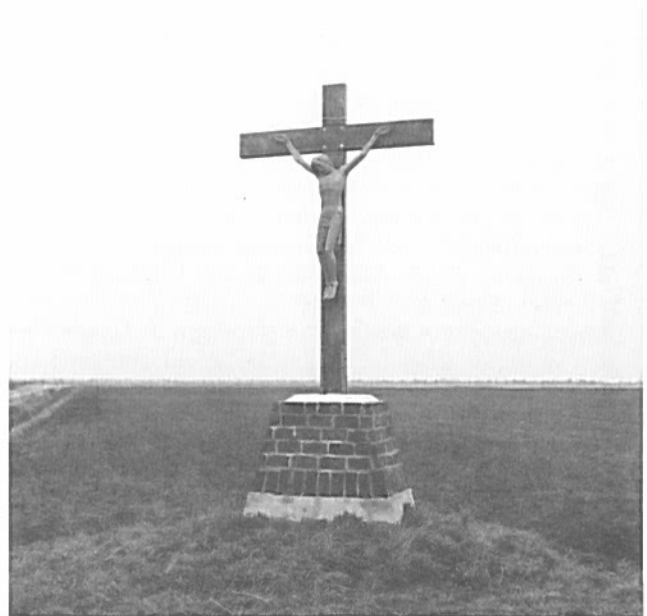
parochie door de buurtschappen Nieuwstraat, Kuilstraat, Neulensteeg en Horick".⁵²⁾ Ook hier waren de beproevingen van het laatste oorlogsjaar zeer zwaar geweest.

En op 19 maart 1960 vermeldt de pastoor: "Planting van een veldkruis in de Ospelse Peel als teken van

dankbaarheid voor het verleden en van vertrouwen voor de toekomst namens de grondeigenaren en grondpachters, wier turfvelden door ontginning en ruilverkaveling herschapen zijn in vruchtbare weiden akkerlanden".⁵³⁾ Dit kruis is gelegen op de kruising Moosdijk-Kampersweg.

Helaas kon de pastoor niet in de toekomst zien; had hij geweten van superheffing en mestoverschotten, wie weet, had hij zich dan anders uitgedrukt...

Het boekje over de streekverbetering uit 1962 geeft het kruis, gelegen op de Oude Dijk aan als grenspunt van het ontginningsgebied.⁵⁴⁾

Moosdijk/Kampersweg.

In het Weertlands Woordenboek lezen we het volgende: "Na zeer zware hagelschade in 1907 werd in de Houwakker te Ospel een "haachelkruis" opgericht om te bidden voor het behoud van de vruchten der aarde. In tegenstelling tot de meeste Limburgse hagelkruisen was dit het een in de vorm van een kleine bidkapel. In 1944 werd het echter door oorlogsgeweld vernield en is later vervangen door een ander veldkruis in de omgeving van de oorspronkelijke plaats".⁵⁵⁾

De laatste opmerking komt niet overeen met de werkelijkheid zoals de foto uit het midden van de jaren vijftig bewijst. Wel is de kapel in het kader van de ruilverkaveling afgebroken, omdat de weg moest worden verlegd. De naam Hagelkruisbaan herinnert nog aan dit kruis. Dit soort kruisen nam een belangrijke plaats in in het dagelijkse leven. Vele verhalen deden over zo'n plek de ronde. Zo zou hier bij de geweldige hagelslag van 1907 iemand "doodgehageld" zijn aldus een van onze zegslieden.

Volgens een brief van het gemeentebestuur aan de heer H. van Eijk, Hagelkruisbaan 14 Nederweert-Ospel, hebben er aanvankelijk plannen bestaan het kapelletje te herbouwen. In de brief, gedateerd 9 oktober 1959 deelt het gemeentebestuur mee, dat men accoord gaat met het leggen van buizen in de bermsloot vóór het te

HET KRUIS IN DE PEEL

In februari 1945 werd boven de Peel een Halifax-bommenwerper met een Franse bemanning neergeschoten. Van de vier bemanningsleden kwamen er twee om. In het voorjaar van 1946 bezocht een Franse delegatie Nederweert, op zoek naar de plaats waar de bommenwerper was neergestort. Met kapelaan Janssens begaf de delegatie o.l.v. de Franse gravin du Monceau zich naar de Moost, aan het einde van het vroegere Peelkanaal. Vergezeld van de heer Smits, bedrijfsleider bij Van de Griendt en de heer Sjef de Bruyn, die de twee geredde vliegeniers uit het Peelgebied wist te smokkelen, ging men op zoek naar de resten van het neergestorte vliegtuig. Het kostte niet al te veel moeite het te vinden. Tijdens dit bezoek beloofde kapelaan Janssens om samen met Jong Nederland, toendertijd een bloeiende jeugdvereniging in Nederweert-dorp, een houten kruis te plaatsen op de plek, waar het toestel was neergestort. De Maas- en Roerbode van donderdag 25 april 1946 berichtte hieromtrent het volgende :

"Dit nu geschiedde op Goeden Vrijdag 19 april jl. in tegenwoordigheid van de heeren burgemeester van Golstein-Brouwers uit Asten, burgemeester van Uden uit Nederweert, Fr. Smits, bedrijfsleider van de Mij Griendtsveen-Moost, alsmede Aalmoezenier Kapelaan J. Janssens en een dertigtal leden van gemelde jeugdvereniging uit Nederweert.

In 't middaguur kwamen de leiders en leden der jeugdvereniging met hun Aalmoezenier, keurig gekleed in uniform, aan de parochiekerk te Nederweert tezamen, waar ze eerst gezamenlijk den kruisweg baden voor de gesneuvelde vliegeniers. Daarna werd per vrachtauto de tocht naar de veenkolonie "de Moost", gelegen onder de gemeenten Nederweert en Asten, aanvaard. Van hieruit maakte men verder gebruik van het spoorlijntje der veenderij. Op een der lorries werd ook het kruis geladen. Het was ongeveer vijf meter lang en gemaakt van hout uit 't moeras der Peel opgediept, zwaar en oeroud gelijk de Peel zelve. Het laatste gedeelte werd te voet afgelegd. Leiders en jongens namen het kruis op hun schouders. Hoewel het pijnlijk zwaar was, droegen ze het met vreugde, gedachtig aan Hem, die eens dienzelfde dag en datzelfde uur het Kruis had gedragen voor hen.

Eindelijk kwam men aan de plaats waar het vliegtuig was neergestort. Een groote kuil, gevuld met donker bruin water gaapte ons tegen. Hier moest het kruis geplant worden.

Hopman Freij stelde de jongens op in carrée en de Aalmoezenier sprak de jongens en aanwezigen toe. Hij wees er op, hoe op dat heilige uur duizenden het werk hadden stilgelegd om in stille dankbaarheid Christus' zoendood te herdenken. Met hen zouden ook zij zich verdiepen in het drama op Golgotha. maar tevens wilde hij hen voor den geest roepen het drama, dat zich daar ter plaatse in de Peel had afgespeeld. Gelijk in de Aviation Française beschreven stond, was het vliegtuig door een nachtjager begin 1945 boven de Peel in brand geschoten. Toen geen redding van het vliegtuig meer mogelijk was, beval de commandant om het vliegtuig te verlaten. De piloot bleef echter aan het stuur om de anderen gelegenheid te geven af te springen. Dit kostte hem het leven, terwijl ook de commandant, die de anderen had laten voorgaan bij het afspringen, sneuvelde. Ook hier waren de woorden uit de

liturgie van dien morgen van toepassing : "Niemand heeft grooter liefde, dan die zijn leven geeft voor zijn vrienden". Verder wees de Aalmoezenier er op, dat men niet mocht vergeten, wat op het bordje aan den voet van het kruis stond geschreven : Ici sont tombés, pour notre liberté, - gevallen voor onze vrijheid. Daarom is het een eereplicht hen te blijven gedenken. De Aalmoezenier besloot zijn toespraak met deze bede der kerk : "in paradisum deducant te angeli..., mogen de engelen, die hen zoo vaak hebben begeleid op hun gevaarvolle tochten door het lucht-ruim, hen voeren boven de wolken in het eeuwige paradijs".

Er hangt als het ware een gewijde stilte als het kruis wordt opgericht en de Aalmoezenier de zegening verricht. Daarna bidden allen voor de zielerust van de gestorvenen. Namens "Jong-Nederland" legde hopman Freij een krans aan de voet van het kruis. Een laatste gezamenlijke groet aan het kruis en de eenvoudige plechtigheid, doch dieptreffend om haar eenvoud, is hiermede ten einde. Thans verheft zich hoog tegen den horizon in die sombere, eidelooze Peelvlakte het Kruis, niet alleen als een herinnering aan het offer van Christus, maar ook aan het offer van hen die daar gevallen zijn in den strijd voor de vrijheid.... Het is aan ons, beide offers vruchtbaar te doen zijn". Het kruis is reeds lang verdwenen; nauwelijks iemand kan nog de plek aanwijzen, waar het heeft gestaan. Ook hier heeft de ruilverkaveling alle sporen uitgewist. Alleen enkele Jong-Nederlanders uit 1946 dragen de herinnering in zich mee aan deze gedenkwaardige tocht naar de Peel.

Het hagelkruis vroeger...

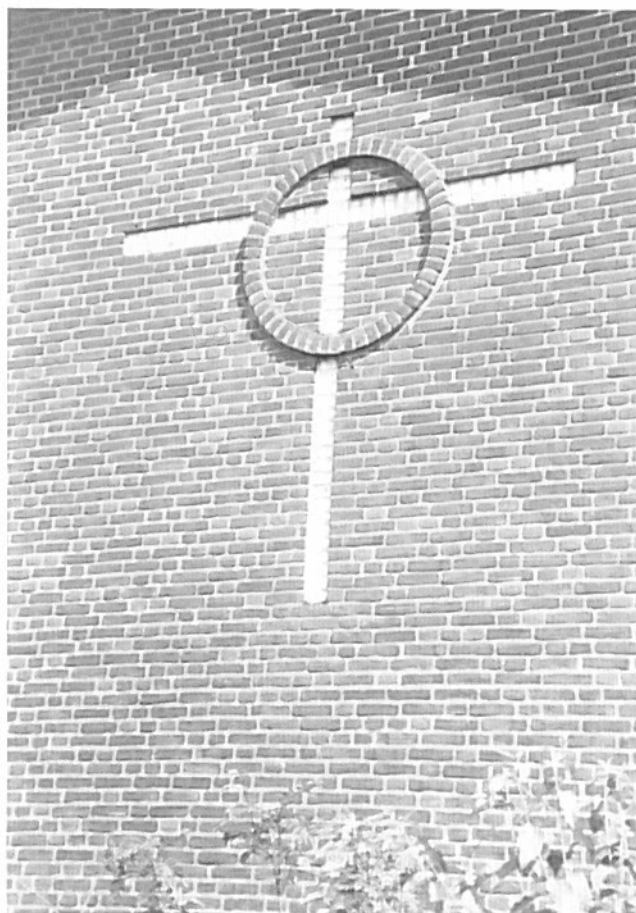
en nu.

bouwen nieuwe veldkapelletje, ter vervanging van het oude kapelletje. Wel moet er een bouwvergunning worden aangevraagd.⁵⁶⁾

En had het oude kinderversje zijn oorsprong niet bij dit kapelletje ?

Awter 't kepelke loog eine hoondj
 Asse schitj, dan schitj hae stroondj
 Asse vritj, dan vritj hae broeed
 Merge ès oos hundje doeed.....

Helaas zijn de fraaie corpora van de Ospelse veldkruisen door de verwerking aangetast. Enkele jaren terug zijn ze vervangen door bronzen beelden van dezelfde gietvorm. Nog onlangs is het corpus van het kruis aan de Moostdijk ontvreemd.⁵⁷⁾ Hopelijk komen de prachtige corpora weer eens te voorschijn uit de werkplaats van de hersteller om zo de Ospelse wegen te sieren.⁵⁸⁾

Het kruis op de achterzijde van de H. Geestkerk te Ospel-Dijk.

PAROCHIE VAN DE H. GERARDUS MAJELLA NEDERWEERT-EIND

H. Gerardus Majella.

Hulsen.

Kapelletje hoek Hulsen/Eind

Ook Nederweert-Eind heeft in de tweede wereldoorlog veel oorlogsschade geleden, terwijl er vele slachtoffers vielen.

Op de hoek Hulsen/Eind, tegenover de Kruisstraat, stond voor de oorlog een kapelletje, dat totaal werd verwoest. Deze kapel zou zijn gebouwd door buurtschap Hulsen.

Over dit kapelletje treffen we in het gemeente-archief het volgende aan: *"Totaal vernield bidkapelletje Nederweert-Eind sectie I no. 1055. Geleden oorlogsschade f 460,-"*.⁵⁹⁾

In het begin der zestiger jaren werd een nieuwe kapel gebouwd door Sjef van Rijt. En als men vanuit het Hulsen in de richting van het Eind gaat, dan kan men opmerken, dat kapellen niet alleen de volksdevotie dienen.

.... niet alleen de volksdevotie dienen.

St. Anna-kapel

Deze kapel zou zijn gebouwd in 1803 en was toegewijd aan moeder Anna, waarschijnlijk St. Anna te Drieën, een beeld van de moeder Anna, Maria en het kindje Jezus. In de meidagen van 1940 werd in de onmiddellijke nabijheid sergeant Hoekstra uit Oosterhout begraven; naderhand werd hij overgebracht naar het kerkhof in

St. Anna-kapel.

zijn woonplaats.⁶⁰⁾ De aantekening uit het gemeente-archief maakt duidelijk dat ook deze kapel veel schade had ondervonden van het oorlogsgeweld: *"Gedeeltelijk vernielde bidkapel Nederweert-Eind sectie 7 no. 507. Herstel oorlogsschade f 778,26"*.⁶¹⁾

Als er op 19 augustus 1948 een brief wordt gestuurd om financiële hulp wegens de geleden schade wordt deze hulp geweigerd omdat het verzoek te laat was ingediend.⁶²⁾

Beeldje van St. Anna te Drieën in de St. Lambertuskerk.

Uiteindelijk werd de kapel met geld uit de offerblok, maar vooral met financiële steun van moeder Bongers, de vrouw van Saors Sjang, hersteld. Het houten St. Anna-beeldje werd aan iemand meegegeven voor herstel; men heeft het nooit meer teruggezien.... Een nieuw beeldje werd geleverd door Sjeng Brinkmans. Vanwege

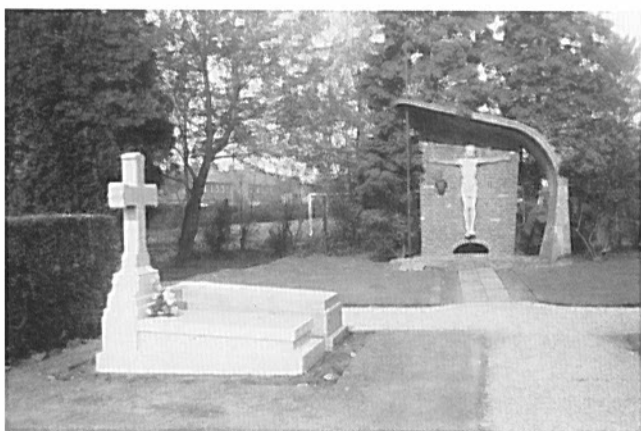
het verkeer moest ook deze prachtige kapel het veld ruimen. De inboedel kwam na de afbraak bij de pastoor terecht.

Veldkruis Houtsweg

Behalve deze kapel verdween in het Eind ook een veldkruis dat was bevestigd aan een boom. Helaas zijn hier van geen nadere gegevens bekend.

Kerkhof

Op het kerkhof van het Eind staat een prachtig kruisbeeld, ontworpen door Marie-José van der Lee. Het is een voorstelling van de lijdende Christus en was aanvankelijk bedoeld om voor de kerk geplaatst te worden, maar het was te groot. De overkapping symboliseert de abstracte mens en de inspiratiebron was de bekende Franse beeldhouwer Le Corbusier.⁶³⁾

Het kerkhof van Nederweert-Eind met op de voorgrond de graven van pastoor Maes en pastoor Brand en op de achtergrond het beeld van de lijdende Christus.

Een der kruiswegstaties op het kerkhof.

Het streven van pastoor Maes was van Nederweert-Eind een bedevaartplaats van de H. Gerardus te maken en bij iedere fatsoenlijke bedevaartplaats hoort nou eenmaal een kruisweg. Naar een idee van Cor van Geleuken, die vele kunstwerken voor de kerk van het Eind heeft gemaakt, werd de kruisweg uit de oude kerk, in 1941 nog door pastoor Brand voor f 300,- verzekerd, aangebracht in de tuin achter de kerk. Over de herkomst van deze kruisweg is niets bekend; het kunstwerk is echter hard aan reparatie toe.

Hagelkruis Heemtuin

Op zondag 12 augustus 1984 werd tijdens de Brugfeesten door pastoor Hendriks in de heemtuin een hagelkruis ingezegend. Als men allerhande oude gebruiken van weleer wil doen terugkeren, dan mag een hagelkruis op deze plaats niet ontbreken.

Het Hagelkruis in de heemtuin.

Kerkhof Stokershorst

Wie op een mooie zomerdag vanuit het Eind via de Gebleektendijk naar de Stokershorst gaat en langs de gebouwen zijn weg vervolgt richting Heibloem, zal al speurend onder de prachtige beukenbomen plotseling een groot kruis ontwaren. Dit monumentale kruis siert het graf van rector Pubben en overheerst tevens het oude kerkhof, waar vele broeders, maar ook studenten van de Stokershorst zijn begraven.⁶⁴⁾

De Nederweertenaar Mathias Hubertus Pubben was van 1917 tot 1926 rector van dit internaat, dat in de ja-

Graf van Mathias Pubben op het kerkhof van de Stokershorst.

ren negentig van de vorige eeuw werd gesticht. Door de verwoestingen in de oorlog en het vertrek van de broeders is van de oude glorie van de Stokershorst weinig overgebleven. Slechts het kerkhof getuigt van de velen, die hier in vroeger jaren geleefd en gewerkt hebben voor de opvoeding van de jeugd.

PAROCHIE H. BARBARA LEVEROY

St. Barbara "voor een haastige en onvoorziene dood".

Het lijkt wel of we bij het naderen van Leveroy steeds meer uitingen van volksvroomheid in de vorm van kruisen en kapellen aantreffen. De ligging in de richting van de Maaskant heeft hier misschien mee te maken. De stugge Peelkanters hadden wellicht door hun schraler bestaan minder financiële armslag voor het oprichten van dergelijke monumenten.

Kapel Deckersstraat no. 5

Op de hoek Velterstraat/Deckerstraat staat een kapelletje, dat door de omwonende wordt genoemd het "Rokes Kepelke". Als een der weinige kapellen in onze gemeente heeft het een eigen huisnummer en daarom natuurlijk ook een eigen postcode nl. 6091 NG, voor het geval U een briefje wilt schrijven....

Kapel Deckersstraat vóór....

... en na de opknapbeurt.

Een steen aan de achterkant met als jaartal 1919 geeft aan, wanneer het werd gebouwd. Aanleiding hiertoe was de genezing van Godefridus van Roy. Godefridus kon nauwelijks meer lopen van de jicht en de artsen waren niet in staat hem te helpen, want zoals

H. HARTBEELDEN

In vroeger jaren moest elk zich respecterende parochie een eigen H. Hartbeeld hebben. Nederweert plaatste in 1920 een fors H. Hartbeeld tussen de St. Lambertuskerk en het pand van de gezusters Peters. Bij de renovatie van de kerksteeg in het begin der zestiger jaren werd het beeld verplaatst naar het plantsoen bij de St. Lambertusschool. Jaarlijks vonden plechtige toewijdingen plaats aan het H. Hart door heel de parochie. Vooral vóór de oorlog vormden deze toewijdingen hoogtepunten in het kerkelijk leven.

Nederweert.

Toen Nederweert eenmaal zo'n beeld had, kon Ospel natuurlijk niet achterblijven. In "Ospel in oude ansichten" lezen we hierover het volgende: "Pastoor Caris was er zich van bewust dat de parochie Ospel niet mocht achterblijven en koos als plaats voor het Heilig Hartmonument het terrein aansluitend aan het kerkhof. Hij deed wederom een beroep op de milddadigheid van zijn parochianen,

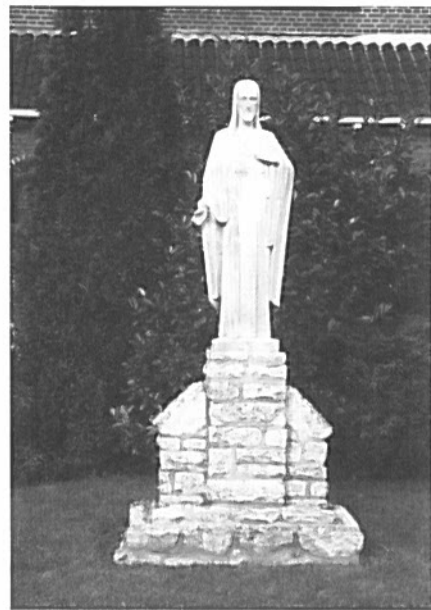

Ospel.

die hij onder meer vanaf de preekstoel voor zijn plan wist warm te maken door chauvinistisch er op te wijzen dat Ospel mooier moest worden dan Nederweert. In de vorm van hand- en spandiensten werd het terrein met veel karrevrachten zand van de zandberg "Aan Veertien" aangevuld. Iedere voerman kreeg voor elke kar zand van de pastoor in het café van Geel Dalemans een pot bier aangeboden".

In 1926 werd het monument ingezegend. Op deze plaats had vroeger een boterfabriekje gestaan. Het monument werd vervaardigd door beeldhouwer Thissen uit Roermond.

Het H. Hartbeeld van Leveroy, ter zijde van de kerk, is wel iets bescheidener van omvang, maar daarom niet minder mooi.

Leveroy.

Kloostertuin.

dokter Smeets uit Heythuysen zei : "hij (de jicht) komt te paard, maar gaat te voet".

Godefridus beloofde een oude, daar bestaande kapel, die uit nauwelijks meer bestond dan een blok stenen met tralies ervoor, zoals zoveel oude kapellen in deze contreien, grondig op te knappen. Godefridus genas en uit dankbaarheid werd de kapel gebouwd. Enkele jaren geleden is ze nog fraai opgeknapt door Harrie Stienen. Het opschrift boven de ingang luidt :

*"Als gij deze weg passeert
Toon, dat gij Maria eert".*

Kruis hoek Luitstraat/Dorpstraat

Op de hoek Luitstraat/Dorpstraat bevindt zich een kruis dat ook door pater Egelie wordt vermeld in zijn boek over gietijzeren wegkruisen.⁶⁵⁾

De wetenschappelijke omschrijving van dit kruis luidt als volgt : "Niet doorbroken kruis. Schacht en balken, aan voor- en achterzijde, rondom afgezet met een smalle, vlakke rand. Vergrote einden in de vorm van een flamboyante driepas. In de voet een meegegoten, 5-talig, plantaardig ornament. Tegen de bovenbalk een banderol met de opliggende kapitalen INRI, niet origineel. Het corpus is niet van gietijzer".

Luitstraat/Dorpstraat.

Het kruis stond aanvankelijk aan de andere kant van de weg, maar is door het verbreden ervan rond 1965 naar de andere kant geplaatst.

Op de sokkel van het kruis staat vermeld : "Fam. Pleunis", die hier vlakbij woonde en haar boerderij vermaakte aan de kerk; de pacht voor de boerderij was voor de armen. In 1899 werden door de familie Pleunis drie stichtingen ingesteld; het kruis heeft hier misschien iets mee te maken en afgaande op de gegevens van Egelie is het waarschijnlijk opgericht tussen de jaren 1910 en 1920.

Toen het kruis moest worden verplaatst, schonk Tocht Sjang (Hermans) de grond, waarop het nu staat. Sinds jaar en dag zorgt de familie Schreurs, die in de onmiddellijke nabijheid woont, voor het onderhoud van kruis en beplanting.

Devotiekruis aan de Swelstraat

Een mooi devotiekruis staat terzijde van de Swelstraat,

nogal onopvallend, want men is het gepasseerd, voor men het weet. De inscriptie in de marmeren plaat, ingemetseld in de sokkel van bakstenen luidt :

*"Gij allen die langs de weg gaat
Overweegt en ziet of er een smart is,
gelijk aan de mijne
Wed. Cuppens, Leveroy."*

Dit kruis is rond 1930 opgericht door de weduwe Cuppens-van den Drink, die op jonge leeftijd weduwe was geworden. Zij had reeds haar bijdrage geleverd bij de bouw van de kapel op de Mildert.

Swelstraat.

In samenwerking met pastoor de Fauwe stichtte zij in de tuin van de toenmalige kapelanie het Antoniuskapelletje, dat vooral als rustaltaar bij de sacramentsprocessie dienst deed. Helaas is dit kapelletje bij de aanleg van de Pastoor de Fauwestraat afgebroken. Zelfs een foto ervan is niet meer te achterhalen. Alleen de naam van de Kapelstraat zou er op wijzen, dat men ooit het voornemen heeft gehad, de kapel hier te herbouwen.⁶⁶⁾

Muurkruis aan de Swelstraat

Lange tijd sierde een fraai muurkruis het pand 3a aan de Swelstraat. Maar met het vertrek van de toenmalige bewoner verdween ook het muurkruis. Slechts een foto bleef over....

Swelstraat 3a.

Monument voor de gevallen

Ook Leveroy kent zijn monument voor de gevallen burgerslachtoffers uit de tweede wereldoorlog, een eenvoudige pieta in een bakstenen nis tegen de muur van het kerkhof.

De gevallen zijn Joannes Heeskens en zijn schoonvader Peter Janssen die dodelijk werden getroffen, toen op een zondagmorgen in het najaar van 1944 een granaat ontplofte bij hun huis in de Liesjeshoek. Zij waren

Monument van de gevallen.

zich net aan het wassen voor het aanrecht. Op het erf van hun huis stonden de keukenwagens van de Duit-

sers, zodat de boerderij tot doelwit was verklaard. Het andere slachtoffer was Joseph Wijers, woonachtig op Maxet, die getroffen werd door een verdwaalde V-1.

Op Hey's Kapelke aan de Liesjeshoek

"Op 1 april jl. kregen de bewoners van de Liesjeshoek in Leveroy de schrik van hun leven, toen ze ontdekten dat de oude Maria-kapel op de hoek Heerbaan/Liesjeshoek door een automobilist finaal in de vernieling was gereden", aldus een krante artikel van begin juli en het was echt geen aprilgrap.⁶⁷⁾

Over het kapelletje staat in dit artikel nog het volgende :

"Dit gebedshuisje, ook wel "Op Hei's kapelletje" genaamd naar de bijgelegen boerenhof "Op Hei" stond er al in de Franse tijd.

Op Hey's kapelke.

Er is een verhaal bekend dat Franse soldaten het kapelletje wilden vernielen, maar toen door een zekere Craenen, die in de buurt woonde, verjaagd werden. Ook vertelt de overlevering in het dorp, dat op deze plaats door Servatius gedoopt zou zijn, met water uit de bijgelegen Tungelroyse beek. In ieder geval werd op 17 augustus 1975 het meer dan honderdvijftig jaar oude Maria-beeldje naar de parochiekerk overgebracht, waar pastoor Nijhof in een gedeelte van de doopkapel, een Maria-heiligdom had laten vervaardigen.

Daarna verscheen er een eenvoudig Maria-beeldje in de kapel. Overigens is het mogelijk nog leuk om te weten, dat het kapelletje, dat sinds mensenheugenis al bij de boerenhof "Op Hei" hoort, zelf op Nederweerts grondgebied ligt, terwijl de boerderij zich binnen de grenzen van Heythuysen bevindt. Het kapelletje gaat nu met geld van de verzekering herbouwd worden." De staakmadonna, het beeldje dat naar de kerk werd overgebracht, zou dateren uit het midden der achttien-

BEDEVAARTEN

Tot de volksdevotie kunnen we ook zeker rekenen de bedevaarten. In het Christendom zijn ze bekend vanaf de vierde eeuw, maar duidelijk is dat ze reeds eeuwen ouder zijn dan het Christendom.

Men ging ter bedevaart uit boetedoening of om genezing voor een ziekte af te smeken, om een goede vrijer (en het liefst "get gauw") of gewoon uit dankbaarheid voor een verkregen gunst.

Met name in de Middeleeuwen vormden de pelgrimstochten een belangrijk aspect van het leven. Het was een van de weinige mogelijkheden om eens te ontsnappen aan de sleur van alle dag. Maar het maken van zo'n pelgrimage was geen kleinigheid. Men was wekenlang onderweg. Slechts een enkeling reisde te paard, het merendeel ging te voet. De elementen hadden vrij spel: hitte, kou, regen en sneeuw teisterden de reizigers. Het wegnen was slecht onderhouden en de struikrovers talloos.

Om vanuit deze streken de grote bedevaartplaatsen te bereiken, moest men over de Alpen of Pyreneën. De gevaren waren groot en velerlei en misschien is het wel daarom dat er twee beschermheiligen voor de pelgrims waren nl de H. Jacobus de Meerdere, die sinds de negende eeuw wordt vereerd in Santiago de Compostela in Spanje en de H. Rochus.

Bekend is dat een zekere Joan van Geilikarken, een timmerman uit Weert werd veroordeeld tot het maken van een pelgrimstocht naar Santiago de Compostela als straf voor een vechtpartij; dat was in 1381....

Maar verder was een pelgrimstocht voor de gewone sterveling nauwelijks weggelegd. Men probeerde daarom de relikwieën van de favoriete heiligen hier naar toe te halen en zo ontstond sinds de Middeleeuwen een handel in "heiligenbotjes", zoals een schrijver het oneerbiedig uitdrukt. Telt men de relikwieën van de H. Marcus, evangelist, bij elkaar dan komt men tot minstens twee complete heiligen en een vrome abt in de Middeleeuwen bad devoot: "Door

De H. Jacobus van Santiago de Compostela, beschermheilige van de pelgrims.

Lourdesbedevaart 1937 met enkele Nederweertse dames.

BEDEVAARTEN

Gods genade is dit het zesde hoofd van Joannes de Doper, dat ik mag vereren". En met alle relikwieën van het H. Kruis tesamen, zou men wel een complete kerk kunnen bouwen. Had men eenmaal zo'n relikwie verworven, dan kon de kerk, waarin ze werd bewaard uitgroeien tot een echt bedevaartsoord. En meestal waren de bewoners vindingrijk genoeg om een graantje mee te pikken van de voordelen, die een bedevaartsoord opleverde. En dat zijn ze trouwens nu nog.

De St. Lambertuskerk had vroeger een belangrijke relikwie van het H. Kruis; er bestond toen zelfs een Broederschap van het H. Kruis. Maar een echte bedevaartsplaats is Nederweert hierdoor niet geworden. Wel is bekend dat in de vorige eeuw de inwoners uit Budel via Nederweert, waar ze de H. Mis bijwoonden, naar Kevelaer trokken.

Maar de Nederweertenaren zelf gingen ook graag op bedevaart. De belangrijkste bedevaartsplaats in het Overkwartier van Gelre, waartoe ook Nederweert behoorde, was wel Kevelaer, waar sinds 1642 O.L. Vrouw, Troosteres der Bedrukten, werd vereerd.

In de gemeenterekening van 1745 staat het volgende over zo'n bedevaart: *"Item den 3,4 en 5 7ber 1745 onse processie naer Kevelaer geweest ter eere van onse lieve vrouwe te vereeren om Godt almaghtigh te bidden om bewaert te sijn voor alderhande plagen, als doen een keerse geoffereert en verteeringhe van den choor als drinckgelt aen de costers tot Kevelaer, Broeckhuijse en Sevenum en mey te saemen 24 gl 12 str 2 oort. Item betaelt aen Silvester van Grimbergen 8 gl voor 3 daegen de vaen te dragen voor de processie naer Kevelaer"*.

In later tijden waren favoriet de Kapel in 't Zand in Roermond, Scherpenheuvel en Ommel. Daar kwamen nog bij Wittem met de verering voor de H. Gerardus Majella en Den Brielle met de Martelaren van Gorkum. En korter bij huis had men natuurlijk Thorn en de Drie Gezusters van Swartbroek.

Slechts een enkeling kon zich vroeger een reis naar Lourdes of Rome permitteren. In de jaren tussen de twee oorlo-

gen was Marie-Katrien groot organisatrice van allerhande bedevaarten. Tegenwoordig is dat overgenomen door toeristenbureaus, die aan de devotie van hun medemensen een aardige duit verdienen.

BEDEVAART

SCHERPENHEUVEL

op 21 Mei. Opgave voor 16 Mei bij

Marie Catrien of G. van Tuijl Ospel.

Uit het "Weekblad voor Nederweert", jaargang 1935.

Bij mijn weten is er nooit een wonder gebeurd met Nederweertse bedevaartgangers, of vergis ik me en berust het verhaal van Wiel van de Warreburg toch op waarheid?

Ein Neewierter Wonger

Vreuger woendje der in Neewieert d'Indj twee boore Zjefke en Pier, ze woore op dezelfdje daag getrouwtj. Wi-j ze neuge jaor getrouwtj woore haaje ze bi-j Zjefke al acht wichter, en bi-j Pier haaje ze der gein. Waat eur ontzettendj speet. Zondes ginge ze saame in Neewieert nao de kerk, in 't d'Indj waas in dae tied nog gein kerk, en dan ginge ze gewuunlik bi-j Siem, Siske en Merteke aan. Wi-j ze ens bi-j Siem aan 't buffet stonge zagt Pier teege Zjefke: *"Zjef waat zeeje toch eine gelökkig mins, vae zeen now al neuge jaor getrouwtj en gae hetj al acht wichter en vae hebbe der gein. Jao zagt Zjef 't es geweldjig verdeiltj op de werreltj mer weije waat dejjae es motj doon, gae motj eur Merie es nao Lourdes laote gaon, dao gebeure zoeveul wongere, gae kontj noets weete, en ewaal gooj werke gaon noets verloore"*. Ich zal 't ter met oos merie oover hebbe, zagt Pier en Merie es nao Lourdes gewaestj, en wi-j ze trök kwaam haaj ze zoeevul te vertelle, want ze haaj zoeen schoenen reis gehatj en bi-j al eur devoosie haaj ze auch nog plezeer gehatj, jao dao woeje ze nog wul us nao tow gaon.

Ein half jaor laater wi-j Pier en Zjefke weer in Neewieert nao de kerk ginge zagt Pier: *"Vandaag trakteeer ich gae moogtj zoeveul drinke as deije wiltj, ich betaal alles"*. *"Waat now?"* zagt Zjef *"wao aan heb ich det verdeendj?"*

"Gae hetj mich toen aangeraoje oos Merie nao Lourdes te laote gaon en gae wetj oos Merie es gewaestj en oos Merie es aangeteldj". *"Zeeje wul"* zagt Zjef, *"waat ich uch gezagtj heb, det gooj werke noets verloore gaon"*. Ze dronke nog mennig borreltje daen daag en ze kwakdje goot zaat op 't d'Indj aan. Ier 't jaor um waas woort ter bi-j Pier eine flinke jonge zoon geboore, eine bonk van ein jong zoe haaj der in 't d'Indj neeme geine, dao kost Pier nog es gruuets op gaon. Jao zagt Pier now zal ze in 't d'Indj di-j groeete moeele wul oover gaon, van Pier dae kan niks, det haajer eur wul efkes laote kieeke. Det jong det greudje wi-j koel en wi-j hae ein jaor aod waas zagt Pier teege Merie: *"Zoe eine det es toch auch niks, ich zoj nog mer es trök gaon nao Lourdes"*. *"Jao des goot"* zagt Merie *"det doon ich gaer mer dan mot ich waal dae zelfdje sjefeur mei-j hebbe"*.

Reeds in 1745 werden vanuit Nederweert bedevaarten naar Kevelaer georganiseerd.

de eeuw. De kroontjes van moeder en kind werden ook nog eens gestolen.

In 1975 werd het grondig opgeknapt; Paul van den Hout uit Roermond herstelde de zilveren kroontjes. De familie Mestrom-Kessels gaf het beeld in blijvende bruikleen aan de kerk.

Netjes ligt thans een geordende hoop stenen te wachten op het herstel van de kapel. Hopelijk laat dit niet al te lang op zich wachten en kan de kapel weer dienen als rustaltaar bij processies, die gelukkig in Leveroy nog niet tot het verleden behoren.

Houbenkapelke

Houbenkapelke.

De kippen hebben er vrij spel.

In de tuin van de "Houbenhof", waar Thieu Vestjens woont, zijn de restanten te zien van een zeer oud kapelletje. Vóór de wegverlegging lag dit kapelletje, dat was toegewijd aan St. Servaas, aan de "Mèspaad", de verbinding tussen kerk en de Heerbaan. Dit was een oude legerweg, waar veel reizigers passeerden en misschien is dit wel de reden dat hier deze kapel werd opgericht om de bijzondere zegen van Limburgs grote heilige over de reizigers af te smeken. De kapel zou minstens tweehonderd jaar oud zijn. Ook deze kapel werd in betere dagen bij processies als rustaltaar gebruikt. Thans hebben de kippen er vrij spel...

Kruis aan de Heerbaan

Praktisch op het erf van de familie Mestrom-Kessels staat een kruis, dat vroeger aan de Liesjeshoek stond,

Het kruis aan de Heerbaan vroeger...

... en nu.

maar vanwege de ruilverkaveling moest verdwijnen. Zonder ook maar één bericht verdween het kruis; het corpus werd later in Heythuysen in een keet van de ruilverkaveling teruggevonden. Voor het herstel werd zelfs door deze instantie nog hout geleverd. De houten kap boven het kruis werd niet meer aangebracht. Dank zij de moeite van de familie Mestrom en menig gesprek met de ruilverkaveling kon het kruis opnieuw worden geplaatst.

Het corpus in de sacristie.

In dit verband is het aardig te vermelden, dat vlak na de oorlog de boerderij van de familie opgeknapt moest worden. Onder de pannen van het huis werd een erg mooi corpus gevonden, helaas zonder armen en benen. Pastoor Schippers plaatste het beeld in de sacristie, maar pastoor Geurts verkocht het aan zijn vriend, de deken van Gennep. Dit was echter niet naar de zin van de familie en tante An (Mevrouw Ophey-Theunissen) zorgde er persoonlijk voor dat het corpus terugkwam in Leveroy en thans een der pronkstukken van de sacristie vormt.

Kruis aan de Kerkstraat

In de tuin van Kerkstraat no 7, dus op grondgebied van Heythuysen, bevindt zich sinds enkele maanden een prachtig gerestaureerd kruis, dat vroeger aan de andere kant van de weg stond. Het kruis dateert volgens onze informant uit het midden der vorige eeuw. Het was ge-

Kerkstraat 7.

sticht door de familie Hoeben-Drabbels en stond aan het vroegere pad van Heythuysen naar Leveroy. Toen in 1906 de steenweg gereed kwam, verdween het oude zandpad en werd ook het kruis verplaatst. Later bleek echter dat het kruis niet meer op grond stond van "Schreurs Bèr" en daarom werd het verplaatst, waar het nu staat, nl. in de tuin van de fam. Reijnders, want zo laat Bèr "zich schrijven".

Kruis aan de Bergdijk

Het kruis aan de Bergdijk, sinds enkele maanden verdwenen....

Het is algemeen bekend dat de Helena-hoeve van de familie Opey aan de Bergdijk in de tweede wereldoorlog veel onderduikers heeft geherbergd.⁶⁸⁾ Dat dit een riskante onderneming was, is eveneens bekend. In 1944 werd Martin Opey bij een razzia door de bezetter opgepakt en in het kader van de Arbeitseinsatz naar Sleswijk-Holstein getransporteerd. Hier werd hij te werk gesteld in een suikerfabriek, waar hem een zwaar ongeluk overkwam. Samen met enkele lotgenoten beloofde hij bij veilige thuiskomst een kruis te plaatsen uit dankbaarheid. In de loop van 1945 kwamen zij vrij, maar als zo vaak vergaten de vrienden hun gelofte; niet echter Martin Opey.

Daar hij niet voldoende geld had om de kosten te betalen, deed Martin een beroep op zijn vader. En zo kon in oktober 1946 het kruis aan de Bergdijk worden opgericht. Het hout werd geleverd door Frenken uit Nederweert voor f 17,- en het corpus werd gekocht bij Triepels in Haelen en kostte f 35,-. Vader Opey droeg voor de helft in de kosten bij....

Kruis aan de Bergenweg

Uit dankbaarheid vanwege het feit dat men heelhuids de oorlog was doorgelopen en dat het eindelijk vrede was, plaatste Dominicus Coenen op de scheiding van zijn bedrijf dit kruis. Dat het er in de laatste maanden van 1944 hard aan toe ging in Leveroy, is bekend. De vele geëvacueerden uit Nederweert-Eind kunnen daar van meepraten. Zo was Cuypers Pier en familie uit het Eind in die dagen bij Dominicus te gast.

Het kruis aan de Bergenweg.

Momenteel staat het kruis tegenover Bergenweg no 8, in de bocht van de weg, want ook hier moest vanwege de ruilverkaveling plaats worden gemaakt.

Kapel van O.L. Vrouw van Rust op de Mildert

Verscholen achter de spoordijk Weert/Roermond, daar waar deze spoorlijn het kanaal Wessem/Nederweert kruist, ligt het gehucht de Mildert, een vlek van enkele boerderijen, de laatste jaren voor het merendeel verbouwd tot buitenhuizen voor stedelingen. Velen zullen de Mildert nauwelijks weten te vinden, want de moderne verkeerswegen hebben weliswaar veel dorpen en gehuchten uit hun isolement gehaald, met de Mildert was juist het omgekeerde het geval.⁶⁹⁾

Kapel op de Mildert.

In deze uithoek van de parochie Leveroy, maar meer georiënteerd op Swartbroek, staat een Maria-Kapel met het merkwaardige opschrift : "Hier rust O.L. Vrouw van Rust". Slechts weinigen zijn op de hoogte van het bestaan van deze O.L. Vrouw, maar merkwaardig is wel, dat er nauwelijks één kapel in de gemeente is, waarvan de geschiedenis beter bekend is.

Louis Ververs zegt over deze kapel : "De Mildert heeft tegenwoordig een kapelletje, waarin men de Rozenkrans bidt, wanneer er een dode is. Vóór 1912 gebeurde dit gewoonlijk in het dodenhuis.

In de zuid-west hoek van de tuin-boomgaard van "Korste" stond een zeer oud en versleten veldkapelletje met

14 December 1912
N°. 145.

Uittreksel.

Wij **Wilhelmina**, bij de gratie Gods,
Koningin der Nederlanden, Prinses van
Oranje-Nassau, enz., enz., enz.

Beschikkende op de verzoekschriften ter bekoming van erkenning van de daarin genoemde, voor minder dan dertig jaren aangegane, vereenigingen door goedkeuring van hare daarbij overgelegde statuten;

Gelet op de voorschriften der wet van 22 April 1855 (*Staatsblad* N°. 32) in het algemeen en op art. 6, tweede lid, dier wet in het bijzonder:

Op de voordracht van Onzen Minister van Justitie van den

14 December 1912, 1^e Afdeling B, N°. 556,

HEBBEN GOEDGEVONDEN EN VERSTAAN:

de overgelegde Statuten der navolgende vereenigingen goed te keuren en deze vereenigingen mitsdien te erkennen; te weten:

16. enz.

16e. de vereeniging: "Vereeniging tot vereering van Onze Lieve Vrouw van Rust te Mildert", gevestigd te Mildert, gemeente Nederweert ;

17e. enz.

Onze Minister van Justitie is belast met de uitvoering van dit besluit, *en*

in Grave-lage, den *14 December 1912*.
(get.) WILHELMINA.

De Minister van Justitie,

(get.) *E. H. H. Rogou*

Overeenkomstig het oorspronkelijke,
De Secretaris-Generaal bij het Departement van Justitie,

(get.) *H. C. Droselhuys*

Voor eensluidend uittreksel,

Over
van De Secretaris-Generaal voornoemd,

Over
van
H. C. Droselhuys
H. C. Droselhuys

3.

boven in een nis een heiligenbeeld. Doordat de een of andere boerenkar de draai op die hoek wel eens te kort nam, was het bouwseltje bouwvallig geworden. Het eiste feitelijk herbouw. Men kwam toen op het idee om de zaak wat grootser aan te pakken. Er werd een commissie benoemd, die zich allereerst met pastoor Bongers in verbinding zetten. Deze weigerde alle medewerking, die van vele andere zijden wel werd verleend. Van vele zijden kwam geldelijke steun. De jacht werd voor een flink bedrag verpacht aan de heer Linssen van Nederweert. Vooral Ties van Pol, wegwerker bij het spoor (wachtpost 31, Mildert), heeft veel geld bij elkaar gebeld voor het goede doel. De grond werd gratis afgestaan, het werk werd bijna gratis verricht. Bij een sterfgeval en de zondagmiddag werd de Rozenkrans geboden. Men was trots op de kapel, die ondanks de tegenwerking van de pastoor was gebouwd. In de Nieuwe Koerier van die tijd kan men enkele berichtjes aangaande de oprichting van het kapelletje vinden. Het werd, zo ik me herinner, door de toenmalige kapelaan van Dooren ingezegend.⁷⁰⁾ Tot zover het verhaal van Louis Ververs. In een voetnoot voegt Johan Slabbers er het volgende aan toe: "Op maandag 09-12-1912 werd het kapelletje van Onze Lieve Vrouw van Rust door kapelaan van Dooren ingezegend. Volgens overleveringen zou het oude kapelletje een toevluchtsoord zijn geweest voor de mensen van de Mildert, wanneer de Bokkenrijders gaande waren. Wanneer een echtpaar geen kinderen kon krijgen werd, vooral in Nederweert vaker gezegd: Ga maar eens naar het kapelletje op de Mildert".⁷¹⁾

De "Correspondensie der kapel op de Mildert" is voor een groot gedeelte bewaard gebleven.⁷²⁾ Daaruit blijkt dat het bouwen van de kapel niet voor de wind ging, omdat de pastoor van Leveroy zijn medewerking niet gaf, daar hij vreesde, dat zijn eigen parochiekerk te weinig aandacht zou krijgen.

Uit de genoemde "Correspondensie" van de door Ververs genoemde Ties van de Pol is de ontstaansgeschiedenis nauwkeurig na te gaan.

In februari 1912 werd een vergadering belegd door de bewoners van de Mildert om te komen tot het herstel van de kapel. Men vond het echter beter de kapel groter en gerieflijker te maken en iedereen schreef voor minsten vijf gulden in. "Kalk, zand en steene worden door de bewoners ter Ere van Onze Lieve Vrouw van Rust kosteloos aangevoerd".

Een eerste plan werd ter goedkeuring aangeboden aan "onze geliefden Bisschop zijne Doorluchtige Hoogwaardigheid Dremans", die het plan echter afkeurde. Het tweede plan, ontworpen door een "arschietek" uit Stramproy werd goedgekeurd onder de volgende voorwaarden:

- 1 Het terrein, waar men de kapel ging bouwen moest overgedragen worden aan de kerk van Leveroy.
- 2 Offerbussen moesten op gezette tijden door de pastoor of een door hem gemachtigde worden geleid.
- 3 Wegens de verre afstand was het zeer gewenst, dat er iemand werd aangewezen om doorlopend toezicht te houden op de kapel.

Men was het met deze voorwaarden volstrekt niet eens, maar "door de omgekeerde hulp van Onze Weleerwaarde Heer Pastoor Bongers zijn we niet tot de Bisschoppelijke goedkeuring geraakt zonder deze dure eis te volbrengen". Het onderstrepen van de naam van de pastoor spreekt boekdelen.

Op 17 maart werd met de voorbereidingen begonnen, maar omdat de financiën nog niet rond waren, besloot men nog een "Coolekte" te houden in Leveroy en Swartbroek. Dit leverde kennelijk voldoende op, want op 11 juni werd de eerste steen van de kapel gelegd door Matje Tinnemans, zoon van Hubert Tinnemans, woonachtig op de Mildert.

Met grote voortvarendheid begon men te werken. Jan Weijers uit Leveroy zorgde voor het mestelwerk, Cornelus Lambers uit Ell was de timmerman, Mathijs Verkoelen uit Heythuysen de dakdekker en Jan Bos uit Weert de schilder.

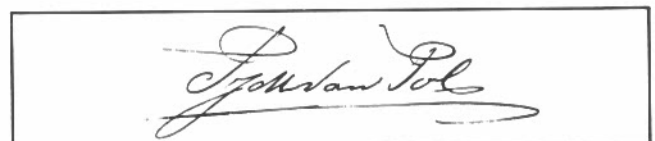
Maar omdat men de kapel naar de "ijssen des tijds" wilde inrichten, raakte weer spoedig het geld op en toen besloot men het jachtterrein van de Mildert te verpachten aan "Piet Linssen en Comsoorten woonende te Nederweert voor de somma van negentig gulden per jaar!". Alle uitgaven worden in de boekhouding van Peter Jan Mathijs van Pol tot op de cent verantwoord, tot de "40 cent betaald bij de smid voor twee ijzeren haakjes". Een zak cement kostte f 1,30 en voor twaalf uur werken per dag werd aan de metselaar f 1,92 uitbetaald.

Maar eindelijk was het dan zover. Op 9 december werd de kapel ingewijd door kapelaan van Dooren, op last van de deken van Weert, maar met toestemming van de pastoor van Leveroy.

In de papieren komt een lange rij begunstigers voor, waaronder de overste van het klooster St. Elisabeth uit Heythuysen; de overste van het Pensionaat St. Louis te Weert; de reeds elders genoemde vrouw Cuppens-van den Drink, die de beelden van de H. Antonius en Jozef schonk. Mejuffrouw Hermans uit Weert schonk voor de voorbidder een "sierlijke bitstoel". Verder werd er nog geschonken een nieuw vervaardigd H. Hartbeeld, een beeld van St. Barbara, van St. Catharina en een "bel" in de toren.

En dan besluit de samensteller zijn verhaal over de ontstaansgeschiedenis van de kapel als volgt:

"En nu verzoek ik, ondergetekende, dat al diegenen, die thans met mij ondertekenden zijn en na mij zullen volgen nooit of nimmer de weldoenders deze omschreven kapel zullen vergeeten. En haar steeds indachtig mooge blijven in uwe godvruchtige gebeden. Mooge deze wijzige regelen invloed vinden in werken en streven tot eer van God, tot eer van Kerk en Maatschappij. En hoop en vertrouwen dat deze wijze van archief ten eeuwige dage trouw beheerd en bewaard blijven. Dit zijn de wenschen van Uw geweze voorzitter, Peter Jan Mathijs van Pol".

Uit een brief van de pastoor van Leveroy aan de deken van Weert blijkt duidelijk dat de verstandhouding met van Pol c.s. niet erg hartelijk was. De brief luidt als volgt :

"Hoogerwaarde Heer !

Mag ik U een ogenblik lastig vallen met een vraag ? Gelijk U weet, hebben de inwoners te Mildert een kapel gebouwd.

Aanvraag daartoe heb ik aan Monseigneur gedaan, die mij hieromtrent den hierneven gaenden brief heeft geschreven.

Geen enkele voorwaarden bijna willen zij vervullen : zij zijn voornemens dat blijkt uit al hun doen en laten, op hun eigen houtje in alles te werk te gaan. Een eigen bestuur hebben zij benoemd, waarover zij rechtspersoonlijkheid aanvragen : het terrein willen zij niet afstaan etc. etc.

Eindelijk zijn zij maandag bij mij geweest en zij verklaarden, dat zij zondag bij U geweest waren en dat U gezegd zoudt hebben, dat ik gerust dat kapelletje en beeldje kon zegenen.

Hetzelfde geval (met denzelfden brief van Monseigneur) had U met de kapel te Moezel ook gehad.

Is dit zoo, Mijnheer de Deken, mag ik of Mijnheer kapelaan daartoe overgaan en de zegening doen ?

In de hoop, dat U, Hoogwaarde, mij daaromtrent gelievel eene inlichting te geven ben ik met de meeste hoogachting

Uw onderdanige dienaar

L. Bongers, pastoor Leveroy

Leveroy de 29 nov. 1912."

Misschien heeft het te maken gehad met deze problemen dat men koninklijke goedkeuring aanvraagde. In ieder geval werd op 14 december 1912 de "Vereeniging tot Vereering van Onze Lieve Vrouw van Rust te Mildert" koninklijk erkend.

De kapel was verzekerd voor f 800,- en de jaarlijks te betalen premie was 80 cent. Het stukje grond, waarop de kapel was gebouwd werd op 28 februari 1913 gekocht van Willem van Tongerlo voor de prijs van f 2,-. En op 22 april 1915 werd er zelfs met de directeur van het postkantoor te Heythuysen een overeenkomst gesloten betreffende het bevestigen van een ijzeren brievenbus tegen de buitenmuur van de kapel.

Zo ging alles ogenschijnlijk goed en was Ties van Pol en de zijnen tevreden, maar ook hier krijgen de werkers van het eerste uur niet altijd loon naar werken. Want uit 1918 dateert de volgende brief :

"Wil op de bestuursvergadering eene nieuwe voorzitter te willen benoemen, daar ik als dank voor mijn streven ten opzichte der kapel door de bevolking word gewantrouwd, reden, waarom ik mijn ontslag wensch te aanvaarden en de papieren en de daaraan verbonden gelden gaarne in vertrouwde handen wil overdragen en hoop dan ook dat mijn opvolger beter voor de zaak zal opkomen als ik tot hieraan heb gedaan en dat mijn opvolger mooge zijn een man van wil en werken tot heil van de Mildert.

*Met Bongroetten,
PJM van Pol"*

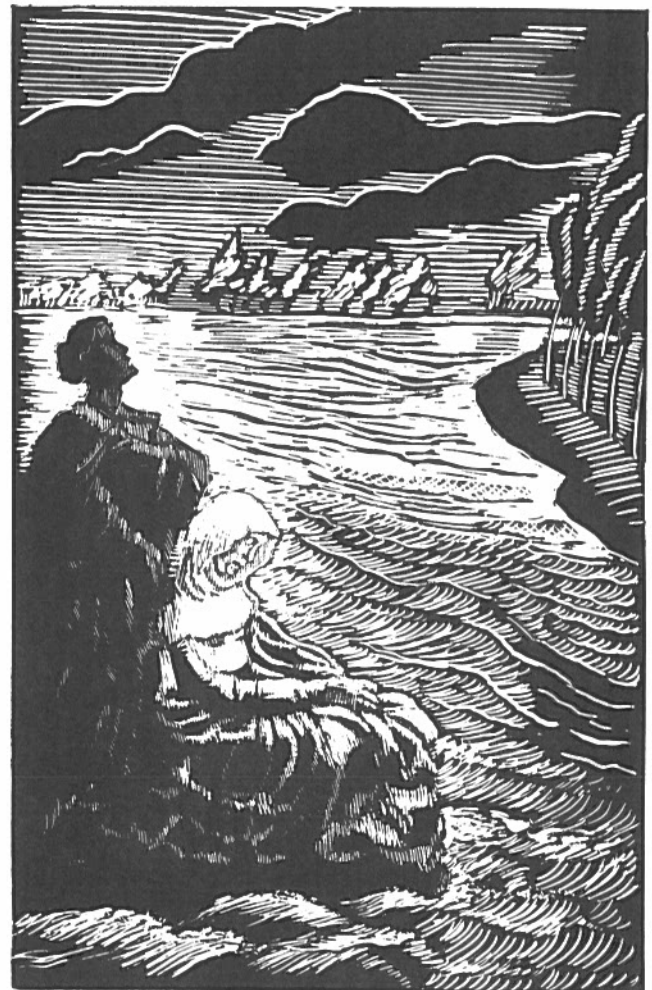
Het zou tot 16 april 1939 duren eer dat er een H. Mis werd opgedragen in de kapel. Dat gebeurde door een pater van de H. Geest uit Weert voor de in de buurt gelegerde militairen.

Op 10 mei 1940 werd bij de Duitse inval uit de kapel een gouden ketting en ring ontvreemd.

Uit een verslag van secretaris Daems van 26 november 1948 blijkt dat de kapel in de oorlog veel schade heeft opgelopen; de herstelkosten bleken f 1200,- te bedragen. Hoewel men dit een hoog bedrag vond, werd toch besloten, de opofferingsgezindheid van de voorouders indachtig, tot herstel over te gaan. Dat is gebeurd en hoewel niet duidelijk is geworden uit de archiefstukken hoe men aan het geld kwam voor de restauratie, veel belangrijker is dat zij inderdaad werd opgeknapt en nu nog steeds een rustplaats is in de omgeving, niet alleen voor de patrones der kapel, maar ook voor degene, die haar hier komt bezoeken.

Onze Lieve Vrouw van Rust

Veel is er dus bekend omtrent de bouw en verdere geschiedenis van deze kapel op de Mildert. Vraagt men echter naar een verklaring van de naam van de patrones, dan zal het merendeel van de bezoekers het antwoord schuldig moeten blijven. Toch ligt het centrum

Vele eeuwen geleden, toen Elen (B) nog een echt maasdorp was, spoelde er tijdens een overstroming een beeldje aan van O.L. Vrouw (illustratie van René Simons in: "O.L. Vrouw van Rust te Heppenert" door W. Sangers).

van deze Maria-devotie bijna binnen handbereik. Op een kleine 15 km afstand, hemelsbreed gemeten, ligt ten zuiden van de stad Maaseik het plaatsje Heppeneert, een vlek tegen de uiterwaarden van de Maas, vier boerderijen en een grote kerk ter ere van deze Lieve Vrouw.

De oorsprong van de verering van O.L. Vrouw van Rust moeten we zoeken in Elen, een dorpje enkele kilometers verderop. Het verhaal is als volgt: *"Veel eeuwen geleden, toen Elen nog een echt Maasdorp was en zich uitstreckte langs de beide oevers van de rivier, spoelde er tijdens een overstroming een beeldje aan van O.L. Vrouw. Een meisje, dat toevallig een eindje buiten het dorp aan de oever der rivier gras aan het snijden was, zag het als een schuitje komen aangevaren. Ze viel op haar knieën en begon te bidden, terwijl het beeldje haar voorbijdreef. Toen de stroom binnen zijn oevers was teruggeweken, vond men het beeldje op een zandheuvel nabij het dorpje Elen. Degenen, die het daar aantroffen, waren vol blijdschap over deze vondst, beschouwden het als een geschenk, hen van uit de hemel toegezonden en begonnen het te vereren. Zo talrijk en zonderling waren de gunsten, waarmee Maria haar bezoekers beloofde, dat dezen besloten uit dankbaarheid een kleine bidkapel te bouwen, waar hun geliefd wonderbeeldje beschut zou zijn tegen sneeuw, regen en storm en waar men bovendien geruster en meer ingetogen zou kunnen bidden dan in de open lucht. Zo ontstond er al spoedig een levendige godsvrucht en bijzonder op het feest van O.L. Vrouw Hemelvaart was er 'n grote toeloop van pelgrims. Vooral de schippers, die de Maas op- en afvoeren, onderscheidden zich door hun godsvrucht voor dit beeld en kwamen telkens Maria in haar bidplaats vereren om een voorspoedige en rustige reis te bekomen".*⁷³⁾

Tot zover de legende. Feit is dat Elen in 1370 reeds een Maria-kapel moet hebben gehad, die veel pelgrims trok.

Hoe kwam nu het beeld en daarmee het centrum van de verering in Heppeneert? In de Franse tijd werden de Kruisheren van Maaseik uit hun klooster gezet en hun goederen werden verbeurd verklaard. Daaronder was ook de Maria-kapel van Elen. Het miraculeuze beeldje werd echter gered en verhuisde naar Heppeneert, waar ook een Kruisheer als pastoor fungeerde. Een pachter hield het gedurende lange tijd verborgen in een hakselkist. Na de Franse tijd bleef het beeld in Heppeneert, maar het duurde tot het einde der vorige eeuw, eer de Maria-verering weer werd zoals vroeger in Elen.

De naam O.L. Vrouw van Rust is merkwaardig. Het beeldje in Heppeneert is waarschijnlijk een onderdeel van een altaardrieluik. Men ziet O.L. Vrouw in zittende houding met daarachter, haar ondersteunend, de H. Joannes, waarschijnlijk dus een onderdeel van een calvariegroep. Het beeldje in de kapel op de Mildert is een staande O.L. Vrouw met het kindje Jezus op haar arm.

O.L. Vrouw van Rust werd aangeroepen voor de genezing van *"schrei- en stuipzieke kinderen, in en buiten de slaap aangedaan, door beroerten en andere kwalen. Evenwel wordt O.L. Vrouw van Rust ook aangeroepen*

O.L. Vrouw van Rust in de kerk van Heppeneert.

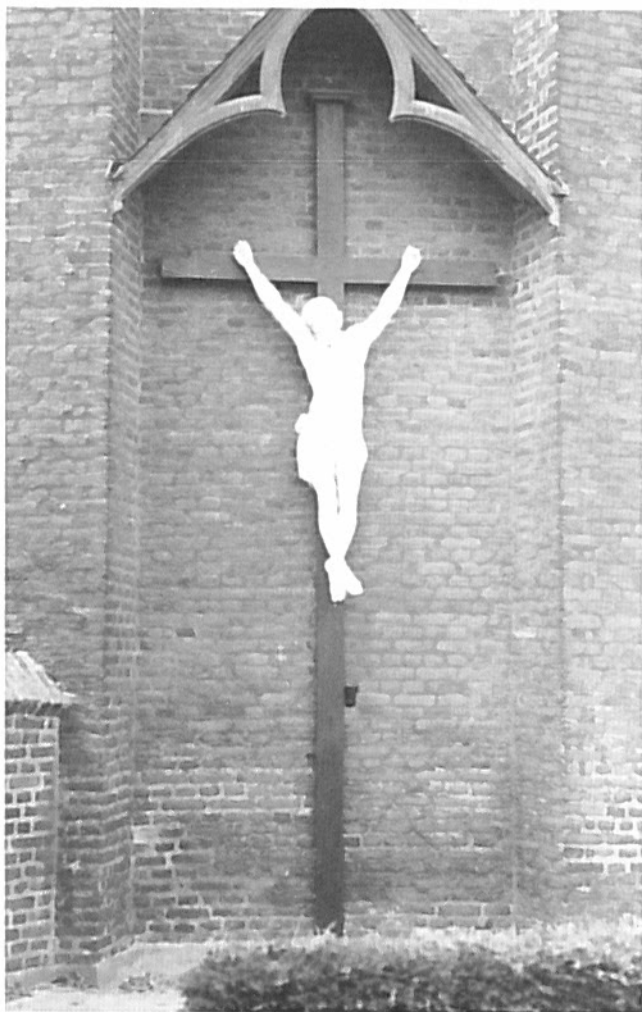
*voor de slaap, tegen hoofd- en tandpijn, zenuwziekten en verder alle lichamelijke kwalen die de rust weg nemen. Bijzonder nog om 's nachts tegen alle kwade dromen en bekingen beschermd te zijn en vooral om de rust van het geweten tegen de scrupules te bewaren en eens een rustige en zalige dood te sterven. Op dit alles past uitstekend de benaming O.L. Vrouw van Rust, in de zin die de Franse vertaling er aan geeft: Notre Dame du bon Repos".*⁷⁴⁾

BESLUIT

En zo hebben we dan onze rondgang door de gemeente Nederweert beëindigd. Misschien hebt U, lezer, een beter inzicht gekregen in het leven van onze voorouders met hun groot geloof, tot uiting komend in de volksvroomheid, waarvan een aantal getuigenissen zijn bewaard gebleven. Naast de kapellen waren het vooral de vele kruisen, die de aandacht trokken. En past hier dan niet, in onze gemeente aan de rand van de Peel een door pater Egelie aangehaald citaat van Ad. Welters, de Limburgse geestelijke, die in de jaren voor de oorlog baanbrekend werk heeft verricht op het gebied van onderzoek naar onze wegkruizen?

"Dat het kruis met zijn drie armen als een wegwijzer kan beschouwd worden wijzende naar boven, naar het verleden, naar de toekomst is met het oog's volks rijke fantasie wel te begrijpen. Maar ook in werkelijkheid

heeft men het ernstige kruis gebruikt als een veilige wegwijzer, niet alleen op den geestelijken levensweg, maar ook op den weg door onze stoffige landerijen. Vooral daar, waar eindeloze heidevelden met verraderlijke moerassen zich uitstrekten, waar de eenzame wegen vergroeiden met hei en veld, plantten onze voorouders zo gaarne als wegwijzer een eenvoudig kruis.... Slechts het eenzame kruis van afstand tot afstand geplaatst, moedigde den voetganger aan om langs die veilige bakens den tocht door de Peel te wagen".⁷⁵⁾

Kerkhofkruis Nederweert.
In de schem van het kruis...

En als we dan bovenstaand citaat vertalen naar de tegenwoordige tijd, dan zou men het voortrazend verkeer kunnen vergelijken met de voetganger van vroeger en de stopborden van nu als de kruisen van toen, tekens om even tot bezinning te komen in dit jachtige leven. En hoe mooi tenslotte sluit hierbij aan een in het Nederweerts "vertaald" gedichtje van de onlangs overleden Roermondenaar Jo Hansen :⁷⁶⁾

"In de schem van ut kruis
Leep nog nemus verlore
Kòmty en röstj uch mèr wat
Waerdj bi-j mich weer herbore"

Lijst van geraadpleegde literatuur.

- Arts M. c.s., *100 Jaar Parochie Ospel*, 1964.
- Arts M., *Vrede*, 1972.
- Biezenaar J., *Nederweert in oude ansichten*. Europese Bibliotheek, Zaltbommel, 1973.
- Biezenaar J., *Kent U ze nog... de Nederweerters*. Europese Bibliotheek, Zaltbommel, 1980, tweede druk.
- Biezenaar J., *Nederweert in oude ansichten, deel 2*. Europese Bibliotheek, Zaltbommel, 1981.
- Biezenaar J., *Ospel in oude ansichten*. Europese Bibliotheek, Zaltbommel, 1983.
- Bruekers Alfons (red.), *Nederweerts verleden, het dorp en zijn heerschappen*. Stichting Geschiedschrijving Nederweert, 1985.
- Derckx Sef, *Pelgrimstochten. Bedevaarten vanaf de Middeleeuwen*. Tentoonstellingsgids Goltziusmuseum, Venlo, 1986.
- Egelie G.C.M., *Wegkruisen in Limburg*. De Walburg Pers, Zutphen, 1980.
- Egelie Dr. G.C.M., *Gietijzeren wegekruisen in Limburg*, De Walburg Pers, Zutphen, 1983.
- Haimon Paul, *Jean Adams, priester - schilder 1899 - 1970*. Uitgave Jean Adams Stichting, Eil, 1976.
- Kiwanis Heerlen/Maastricht, *Langs wegen en paden*, jaarkalender 1984 met een voorwoord door Dr. G.C.M. Egelie.
- Koeck Paul, *Heilige huisjes*. Standaard uitgeverij, Antwerpen, 1981.
- Loon van H., *Onze kinderen wisten het niet*. Uitgave in eigen beheer. Nederweert Ospel, 1984.
- Maes J., *Van brök... tot brök*, Nederweert-Eind, 1984.
- Mertens A.J. en J. Henkens, *Schetsen uit de Geschiedenis van het Land van Weert*, 1956.
- Ministerie van Landbouw, *Streekverbetering Ospel. Huidige situatie en ontwikkelingsmogelijkheden van land- en tuinbouw*, 1962.
- Museum Jacob van Horne, *Catalogus, een handleiding tot het bezichtigen van de collectie*, Weert, 1986.
- NN., H.H. *Hieronymus en Antonius van Weert, twee der 19 beroemde Martelaren van Gorcum*, door een Kloosterling, Weert, Emm. Smeets, 1894.
- NN., Drie voorbeelden van Mariale devotie in Limburg, in : *Informatie-bulletin van het Bisdom Roermond*, 14e jrg. no 10, pag. 20 t/m 23, mei 1986.
- Nulens-Zeguers L., *Kruisen en kapellen in : Karakteristiek, Monumenten en landschappen in Zuid-Limburg*, pag. 64 t/m 85. Van Kampen en Zoon, Amsterdam 1977.
- Rijnhout Bart M., *In dienst van de naaste. Een stuk pilotenhulp in de Tweede Wereldoorlog*.
- Sangers W., o.s.c., *O.L. Vrouw van Heppeneert*, Maaseik, 1974.
- Slabbers J., *Wètse nog wie Leivere waas*, 1982.
- Swinkels Koos, *Veltum*, in : *Veltum, geschiedenis van een Venrayse wijk*; 1983, pag. 9 t/m 27.
- Veldeke Weert, *Weertlands Woordenboek*, 1983.
- Ververs L., *Van de Mildert naar Leveroy*; bewerkt door Johan Slabbers. Uitg. Beijnsberger, Heythuysen, 1984.
- Weekblad voor Nederweert, de volgende rubrieken :
 - "Aod Nieuweert" door Joeëste Fons met gegevens van Joeëste Lewi-j, van 29 mei 1980 t/m 22 januari 1981, 12 afleveringen.
 - "Uit de geschiedenis van het Weekblad" van 22 maart 1984 t/m 12 december 1985, 53 afleveringen.
 - "Nieuweert van Vreuger", vanaf 7 oktober 1982.
 - "Nederweerts Verleden", rubriek van de Heemkundevereniging Nederweert vanaf 2 januari 1986.
- Wierter Almenak 1979. *Portret van Wieert, Deil 3 : Veldkruuse*.
- Wierter Almenak 1982. *Portret van Wieert, Deil 6 : Boorderi-ijje*.

Verantwoording bij het illustratiemateriaal

We mogen ons gelukkig prijzen dat in de vijftiger jaren Jos Kirkels op verzoek van het bisdom de kruisen en de kapellen van onze gemeente heeft gefotografeerd voor het bisschoppelijk archief. Als bekwaam fotograaf stond hij garant voor prachtige foto's, die bovendien fraai laten zien hoe het Nederweertse landschap in zo'n dertig jaren is veranderd.

Van een aantal foto's was nauwelijks meer te achterhalen wie de fotograaf is geweest. Daarom wordt volstaan met te vermelden wie de bruikleengever is. Foto's zonder verdere aanduiding zijn van de hand van de samensteller van dit artikel.

A. Bruekers : foto op pag. 12; gemeentearchief : pag. 16 en 26; Jos Kirkels : pag. 15, 16, 17, 23, 31, 33, 34, 36, 39, 40 en 43; W. Mertens : pag. 32; Jac. v.d. Warreburg : pag. 14, 17, 24 en 36.

Dank aan allen die hun foto's of ander illustratiemateriaal voor dit artikel beschikbaar hebben gesteld.

Noten

- 1) Langs wegen en paden : jaarkalender 1984.
- 2) Dank aan de velen, die mij op mijn speurtocht door de gemeente zo welwillend te woord stonden en zelfs "op de koffie" nodigden. Speciaal dank aan de leden van de Stichting Geschiedschrijving Nederweert, Alfons Bruekers, Mathieu Hermans en Jac. van de Warreburg, die heel wat archiefmateriaal voor dit opstel hebben aangedragen.
Niet alle gegevens kunnen echter in de tekst verwerkt worden. Zo heeft er bv. op de Bosserstraat, beschut door een vijftal populieren, tegen een van deze bomen een Mariabeeldje in een houten kapelletje gehangen. Het dateerde uit het begin van de oorlog. De open plek tussen de populieren was versierd met mooi gewitte keien. Hemkes Dora was er heilig van overtuigd dat dank zij deze O.L. Vrouw de buurt met zoveel kinderen (Families Steuten, Coolen en Raemaekers, samen ±35 kinderen) de oorlog zo goed was doorgelopen. En in het winterseizoen, als er toch geen bloemen waren, dan zette Koppe Nel het beeldje altijd warm bij de kachel.... In de jaren zestig is het beeldje verdwenen, zonder dat er ooit een foto van gemaakt is.
- 3) Gietijzeren wegkruisen, Dr. Egelie, pag. 10 e.v.
- 4) Een kruis, dat meerdere malen staat vermeld in oude archiefstukken is het "Coppen-Cruys". Op de Ferriskaart van 1778 staat een kruis aangegeven op de grens van Nederweert, Meyel en Heythuysen. De Suringar-kaart van 1866 vermeldt de naam "Koppen". Uit het volgende blijkt dat we hier waarschijnlijk met een grenskruis te maken hadden.
24 Nov. 1758. De gezamenlijke magistraat van Weert en Nederweert ontmoeten elkaar met de "Regeerders" van de Heerlijkheid Meyel, Scheepenen van de gemeente Asten voor het "stellen van Scheydtpaelen" separerende ieders grondbezit. Afgesproken was, dat op die datum "die van het Graeffschap Horne, met name die van Heythuysen" ook aanwezig zouden zijn. De bestuurders van Heythuysen zouden hen treffen "ter plaetse genaemt het Coppen Cruys". Omdat de laatsten zich niet aan de afspraak hielden, kon "dien pael niet gericht ofte gestelt" worden. Hij bleef "ter voorschreven plaetse liggen tot naerdere bijeenkomste".
De volgende bijeenkomst had plaats op 23 juli 1759, toen de regenten van Weert, Nederweert, Meyel en die van Heythuysen bijeenkwamen "bij het soo genoemde Coppen-Cruys, separerende de respectieve jurisdictien van Weert, Nederweert, Meyel ende die van het Graeffschap Horne".
Niettegenstaande "de herkenninghe van het Coppen-Cruys voor eenen opregten Scheydpael door die van Heythuysen" hebben we de "steenen scheydpael" niet kunnen stellen, waartegen wij ernstig geprotesteerd hebben. Dus reeds meer dan 200 jaar geleden grensperikelen met Heythuysen !!! (Mededeling M. Hermans, Horst).
- 5) Met name de gietijzeren kruisen op dit kerkhof zijn aan een grondige opknappertoe toe. En wat te denken van de plannen om bij het opknappen van het centrum van Nederweert dit kerkhof te laten verdwijnen?
Een interessant verhaal over een missiekruis op het kerkhof vinden we in Pro Justitia d.d. 22 december 1848. Het is een proces verbaal, opgemaakt door Leonard Beelen, burgemeester.
Om 5 uur n.m. verschijnen Hermanus Verboeket, nachtwaker en Lambert Janssen, dagloner, die verklaren :
"dat soo even, slechts enige minuten geleeden" de offerblok, die zich bevindt onder het Kruis der Missie, staande op het kerkhof, opengebroken dreigde te worden. Nachtwaker Hermanus Verboeket wilde aan de voet van dit kruis "zijn gebed doen" toen hij "eenen persoon zag, die bezig was met den offerblok, waarop zich een slot bevindt" open te breken. Toen H. Verboeket, nachtwaker, dit zag, hield hij zich stil, wachtend op iemand die zou passeren om dan gezamenlijk de dief te kunnen arresteren. Gelukkig kwam even later Lambert Janssen voorbij. Terwijl de dief nog steeds bezig was "met den offerblok te verbrijzelen" hebben ze hem gearresteerd en aan ons overgebracht. Op dit ogenblik meenden zij "een of ander instrument op den grond te hebben hooren vallen".
Noch burgemeester, noch "declaranten" kennen deze persoon, die zegt Jan Bemelmans te zijn, 35 jaar, geboren en wonende te Asten, van beroep "verwer en glazenmaker", gehuwd, die uit armoede deze diefstal had willen begaan. Hij smeekt om hem te laten gaan, betoogt dat hij nog nimmer enig misdrijf heeft gepleegd en belooft het nimmer te doen, zeggende "Ach Burgemeester, laat mij maar los, ik zal het nooit meer doen".
Vervolgens is de burgemeester de offerblok gaan bekijken, waarbij "hij bevond, dat deze met een beitel, mes of soortgelijk werktuig bijna was opengebroken". De burgemeester vermeldt nog in zijn proces-verbaal, dat in de nabijheid van de misdaad een klein mesje is gevonden "met eenen ledigen zak". De aangeklaagde wordt "alsdan" onmiddellijk overgebracht naar de brigadier Commandant der Koninklijke Marechaussee te Weert, onder goede bewaking en ter dispositie gesteld van de officier van Justitie te Roermond. Getekend L. Beelen, burgemeester, H. Verboeket en L. Janssen. (Inv. no 1641 G.A.N.).
- 6) De inscriptie op dit hardstenen kruis luidt : "Hier leyt begraven Lem Horicx ende syn huisvrouw Nel Horicx. Starf inden Augusto Ao 1692. Bidt God voor die zielen". Deze Lem Horicx was een der voorouders van de familie Trouwen.
- 7) Dr. Egelie, op.cit. pag. 22.
- 8) Dr. Egelie, op.cit. pag. 178.
- 9) Wierter Almenak 1979, pag. 9.
Het kruis op het kerkhof van Nederweert siert het graf van de familie Coumans-Poell. Op het losliggende schildje staat o.m. "In Memoriam P.J. Coumans, geb. te Nederweert 11 mei 1824 en overleden 2 mrt. 1893 en M.A. Poell, geboren 6 mei 1832, overleden 18 mrt. 1888". Op deze laatste datum baseert Egelie zijn veronderstelling dat het kruis ook uit dat jaar stamt. De inscriptie in de sokkel van het kruis doet vermoeden dat het van latere datum is, waarschijnlijk 1893.
- 10) Aantek. familie-archief Kessels.
- 11) Jan Biezenaar, deel 2, pag. 18.
- 12) Uit het Verslag van de vergadering van B. en W. van 13-2-1959.
- 13) Maas- en Roerbode 28-2-1964.
- 14) Maas- en Roerbode 27-2-1964.
- 15) Verslag van de gemeentesecretaris d.d. 12 april 1965.
- 16) Beurzenstichting Reynier Stappers te Nederweert. Weekblad 28-10-1982.
- 17) Inmiddels is dit veldkruis in ere hersteld. Bij gelegenheid van het 25-jarig bestaansfeest van Buurtvereniging Houtmolen heeft het een grondige opknappertoe ondergaan. Op 14 juni 1987 werd het door kapelaan Gruiters opnieuw ingezegend. Krante-artikelen bij gelegenheid van deze inzegening vermelden dat mogelijkerwijze de dames Vullers iets met de oprichting van dit kruis te maken zouden hebben gehad. Hierover zijn echter geen nadere gegevens bekend.
- 18) G.A., fotocollectie no 69.
- 19) Brief Dr. A. Vossen d.d. 21 juli 1985.
- 20) Kranteknipstel 23 febr. 1940, Map G.A.
In een brief d.d. 21 december 1939 had kapelaan Rulkens als "directeur van het vrouwelijk Jeugdwerk te Nederweert" reeds een "beleefdelyk verzoek" aan het College van B. en W. gericht om op het terrein nabij H. Stultjens-Adriaens, Herstraat, een veldkapel te mogen bouwen (perceel sectie B, nummer 2168). Het antwoord kwam reeds op 29 december; er werd vergunning verleend en er hoefden geen legesgelden te worden betaald. (G.A.N. 1184).
- 21) Wierter Almenak 1982; blad april.
- 22) Weekblad voor Nederweert; Aod Nieëwiert deel 12, 22-1-1981.
- 23) Catalogus Museum Jacob van Horne, Weert, pag. 123.
- 24) De H.H. Hieronymus en Antonius van Weert, 1894.
- 25) Map Aantekeningen geschiedenis van Nederweert; G.A., ongenummerd.
- 26) Zie noot 24; pag. 67 e.v.
- 27) Biezenaar, deel 1, pag. 3.
- 28) In de binnentuin komt een kapelletje met het opgeknapt beeld van St. Joseph; als hekwerk voor het kapelletje zal fungeren het toegangspoortje van het oude gebouw.
Zie ook het artikel van Jac. van de Warreburg over het Bejaardentehuis.
- 29) Op de brug over de Vlootbeek tussen Linne en Maasbracht is aan beide zijden een gedenkplaat aangebracht ter ere en nagedachtenis van Henry Harden. De tekst luidt : "In Honoured Memory of Henry Eric Harden, V.C. Lance-corporal British Royal Army Medical Corps who near this spot on the 23rd January 1945, after heroically saving the lives of three comrades lying wounded in the open, was killed in his fourth attemp. The brave shall live in eternal remembrance".
Zijn graf vinden we aan de rechterkant van het kerkhof, in de derde rij van achteren, het laatste graf. Behalve de gebruikelijke gegevens als legenummer, regiment, leeftijd (32 jaar) staat onder op zijn grafsteen :
"Greater love
Hath no man than this
that a man lay down
His life for his Friends".
- 30) Slabbers J., Wètse nog wie Leivere waas ? pag. 19/20 en Neewieert van Vreuger, 12 december 1985.
- 31) H. van Loon, Onze kinderen wisten het niet, pag. 109/110.
Jammer genoeg heeft dit boek nooit de aandacht gekregen, die het verdiende. Vooral de tientallen pentekeningen zijn de moeite waard.
- 32) Merkwaardig dat exact dezelfde uitspraak wordt gedaan over de plaats, waar thans de kerk van Ospel staat. Zie 100 jaar Parochie Ospel, pag. 40.
- 33) Egelie, Wegkruisen in Limburg, pag. 80.
- 34) Mededeling A. Bruekers, Nederweert.
- 35) Mededeling Mevr. Kessels-Leën.
- 36) Mertens en Henkes, Schetsen, pag. 176 en Nederweerts Verleden, deel I pag. 43/44.
- 37) De Trompetter, 9 oktober 1986.
- 38) Veltum, pag 13.
- 39) G.A. Nederweert, aantekening M. Vossen.
- 40) G.A. Nederweert, aantekening M. Vossen.
- 41) G.A.; Oud Archief, map XV.
- 42) Mededeling Alfons Bruekers.
- 43) Aantekening koster Hobus, G.A. Map oud-archief zonder nummer.
- 44) Brief Jean Kessels aan Pierre Linssen, G.A. Map zonder nummer.
- 45) Weekblad voor Nederweert, 29 april 1984.
- 46) 100 jaar Parochie Ospel, pag. 67.
- 47) Informatiebulletin Bisdom Roermond, mei 1986. De gegevens betreffende

- de kapel zijn ontleend aan een door Mevr. R. Nies-van Dijk samengesteld stencil.
- 48) Weekblad voor Nederweert 3 mei 1979.
- 49) 100 jaar Parochie Ospel, pag. 36/37.
- 50) M. Arts, Vrede, pag. 5.
- 51) Een aantal gegevens hieromtrent zijn te vinden in een niet gepubliceerd dagboek van Graad van Deursen.
- 52) 100 jaar Parochie Ospel, pag. 39.
- 53) Op.cit. pag. 39.
- 54) Streekverbetering Ospel, pag. 6.
- 55) Weertlands Woordenboek, pag. E2, 3.
- 56) G.A. Nederweert, 1-857-3.
- 57) De Limburger, 21-3-1987.
- 58) Momenteel is reeds een van deze corpora hersteld door Dhr. Loonen en heeft een plaatsje gekregen in het kerkportaal.
- 59) G.A. no 521; dossier betreffende oorlogsschade kapellen.
- 60) J. Maes, van brök... ..tot brök, pag. 29, 87 en 183.
- 61) G.A. no 521; dossier betreffende oorlogsschade kapellen.
- 62) G.A. no 521; dossier betreffende oorlogsschade kapellen.
- 63) J. Maes, op.cit. pag. 168.
- 64) Nieuweert van Vreuger, Weekblad voor Nederweert 5-1-1984.
- 65) Dr. Egelie, Gietijzeren wegkruisen, pag. 136.
- 66) In een brief van 30 juli 1961 schrijft pastoor Geurts van Leveroy namens het kerkbestuur dat men gereed is met de plannen voor de bouw van een nieuwe kapel in de Sillenhoek. Het kerkbestuur acht deze bouw zeer urgent omdat aan "de thans gebruikelijke processieweg" geen enkele kapel ligt. Bovendien is het de uitdrukkelijke wens van de bevolking dat er een nieuwe kapel wordt gebouwd in de plaats van de afgebrokenen. Reeds is 400 gulden door parochianen bij elkaar gebracht. In hoeverre kan Leveroy rekenen op het gemeentebestuur? Opgemerkt wordt nog dat indertijd zelfs geen verzoek is ingediend om tot de afbraak van de bestaande kapel over te gaan, omdat daarvoor de tijd ontbrak. Daarom meent het kerkbestuur op "royale medewerking" van de gemeente te mogen rekenen, als vergoeding voor de afgebroken kapel. Op 11 september besluit de raad der gemeente Nederweert aan het R.K. Kerkbestuur St. Barbara te Leveroy een bijdrage te leveren voor de bouw van een kapel in de Sillenhoek ad 30% van de bouwkosten met een maximum van f 600,-. En hoewel de tekening reeds klaar was, is het nooit tot de bouw gekomen. (G.A.N. 1-857-3).
- 67) De Trompetter, 3-7-1986.
- 68) Bart. M. Rijnhout; In dienst van de naaste, pag. 324/25.
- 69) In de Nieuwe Limburger van 16 juli 1958 schrijft W. Lenaers een artikel over de kapel en de Mildert, n.a.v. het feit dat eerder die maand wel aandacht was besteed aan de verering van O.L. Vrouw van Rust, maar dat men hierbij de Mildert was vergeten. De laatste passages van dit artikel wil ik U niet onthouden.
- "De Mildert is gelegen aan de grote verkeersweg Weert-Roermond, aan de oostkant van de brug over het kanaal Wessem-Nederweert. De spoorbrug bevindt zich eveneens dicht bij, en de brug over de Tungelroyse beek. Bijna was de Mildert in het wereld nieuws medio november 1944, maar de Engelsen lieten de bruggen en de Mildert letterlijk links liggen en bedwongen het kanaal zuidwaarts.*
- Achter legio struikgewas verdoken ligt nu de Mildert, waar de landbouw rustig voortgang maakt. Onze Lieve Vrouw moest de "wereldse" eer afstaan aan de H.H. Drie Gezusters van Swartbroek, die van heinde en verre werden aangeroepen. Maria "nam" het, dat de devotie tot de H. Bertilia, Eutopia en Genoveva werd gevoed. Doch ondanks alles bleef de veertiende eeuwse Madonna van de Mildert bij de haren. De Voorlopige Nederlandse Monumentenlijst redde haar uit de vergetelheid. In 1933 werden in de kapel zelfs dagelijks twee heilige missen gelezen voor de bewakingstroepen aan de verkeersbrug.*
- De tegenwoordige kapel ligt niet geheel op de oorspronkelijke plaats. Het eerste bedehuisje was van het "cella-type", wat op een hoge ouderdom wijst. Na herbouw werd de kapel aanzienlijk vergroot. Een kostbare ex-voto ging in de troebele veertiger jaren verloren. Doch duizendschoon en dahlia vertellen ons van de genegenheid van de buurtschap en van de "rozenkransen", die zij vlocht voor O.L. Vrouw van Rust op de Mildert".*
- Bij het artikel stond zelfs een tekening van kapel en omgeving afgedrukt. Of de kapel van de Mildert op de voorlopige Nederlandse Monumentenlijst heeft gestaan is mij niet bekend. Het madonnabeeld is in ieder geval niet uit de veertiende eeuw. En volgens gegevens uit het kapel-archief werden de eerste H. Missen gelezen in 1939.
- 70) L. Ververs; Van De Mildert naar Leveroy, pag. 12.
- 71) L. Ververs, Op.cit. pag. 14.
- 72) De laatste secretaris van de "Vereeniging tot Vereering van O.L. Vrouw van Rust te Mildert" de heer H. Daems droeg zorg dat het archief bleef bewaard. Op 20 januari 1986 werd het archief door zijn weduwe, Mevr. M. Daems-Verstappen, geboren op de Mildert 16-4-1915 en hier woonachtig tot 1954, overgedragen aan de Heemkundevereniging Nederweert.
- 73) W. Sangers; O.L. Vrouw van Rust te Heppeneert, pag. 3.
- 74) W. Sangers; Op.cit. pag. 13.
- 75) Dr. Egelie, Gietijzeren wegkruisen, pag. 99.
- 76) Dr. Egelie, Wegkruisen in Limburg, pag. 66.

